

EASO

Praktiskā Rokasgrāmata: Izslēgšana

EASO Praktisko Rokasgrāmatu Sērija

2017. gada janvāris

**Europe Direct dienests jums palīdzēs rast atbildes
uz jautājumiem par Eiropas Savienību.**

Bezmaksas tālruņa numurs(*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Daži mobilo tālruņu operatori neļauj piekļūt numuriem, kas sākas ar 00800, vai var pieprasīt maksu par šiem tālruņa zvaniem.

Plašāka informācija par Eiropas Savienību ir pieejama portālā *Europa* (<http://europa.eu>).

Print ISBN 978-92-9494-674-4 doi:10.2847/34922 BZ-06-16-228-LV-C
PDF ISBN 978-92-9494-630-0 doi:10.2847/202486 BZ-06-16-228-LV-N

© Eiropas Patvēruma atbalsta birojs, 2017

Ne *EASO*, ne jebkura persona, kura darbojas tā vārdā, nav atbildīga par šeit iekļautās informācijas iespējamo izmantojumu.

European Asylum Support Office

EASO

Praktiskā Rokasgrāmata: Izslēgšana

EASO Praktisko Rokasgrāmatu Sērija

2017. gada janvāris

SUPPORT IS OUR MISSION

Ievads praktiskajā rokasgrāmatā par izslēgšanu

Kāpēc šī praktiskā rokasgrāmata tika izstrādāta? "EASO praktiskā rokasgrāmata. Izslēgšana" ir izstrādāta kā praktisks rīks ar mērķi sniegt praktisku atbalstu atbildīgajiem darbiniekiem ikdienā visā Eiropas Savienībā un ārpus tās.

Praktiskās rokasgrāmatas mērķis ir palīdzēt atklāt un pārbaudīt potenciālās izslēgšanas lietas.

Rokasgrāmata ir izstrādāta saskaņā ar attiecīgajām juridiskajām prasībām, bet vienlaikus iesaka praktisku pieeju, piemērojot kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) standartus ikdienas darbā.

Kas ir ietverts šajā praktiskajā rokasgrāmatā? Šī rokasgrāmata ir koncentrēta uz **Kvalifikācijas direktīvas 12. panta 2. punkta, pamatojoties uz 1951. gada Ženēvas konvencijas 1. panta F punktu, un Kvalifikācijas direktīvas 17. panta** noteikumiem, tas ir, noteikumiem, ar kuriem regulē izslēgšanu gadījumā, ja pieteikuma iesniedzējam nevar tikt piešķirta starptautiskā aizsardzība.

Izslēgšana saskaņā ar Kvalifikācijas direktīvas 12. panta 1. punktu, pamatojoties uz 1951. gada Ženēvas konvencijas 1. panta D punktu un 1. panta E punktu, tas ir, ja pieteikuma iesniedzējs jau ir ieguvis aizsardzību un tāpēc bēgļa statusa aizsardzība nav vajadzīga, nav šīs rokasgrāmatas priekšmets.

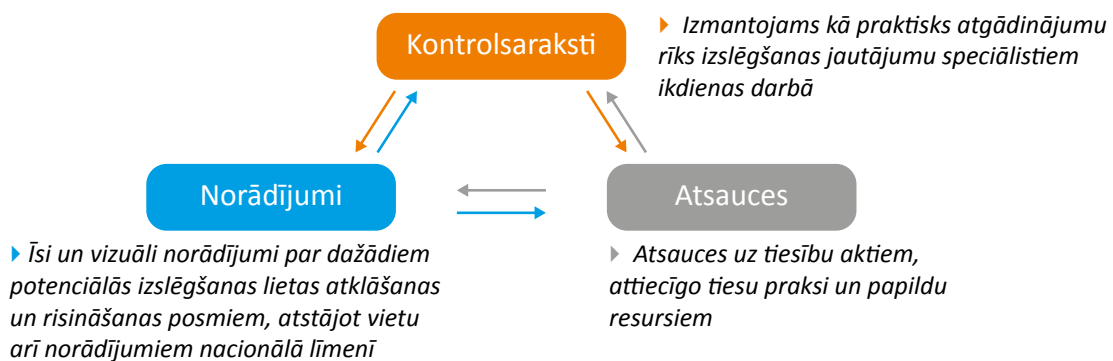
Lielākā daļa jēdzienu, kas apskatīti šajā praktiskajā rokasgrāmatā, ir ņemti no valsts vai starptautiskajām krimināltiesībām, kā arī starptautiskajām cilvēktiesībām. Tomēr ir jāuzsver, ka izslēgšana ir patvēruma tiesību sastāvdaļa, kas atšķiras gan pēc būtības, gan mērķa, un šajā sakarā piemēro konkrētus apsvērumus.

Kam būtu jāizmanto šī praktiskā rokasgrāmata? Šī rokasgrāmata galvenokārt ir paredzēta valsts atbildīgo iestāžu amatpersonām. Tās galvenā mērķa grupa ir amatpersonas, kas veic intervijas ar patvēruma meklētājiem un pieņem lēmumus, bet tā varētu būt noderīgs rīks arī citām patvēruma procedūrā iesaistītām amatpersonām, kuras varētu būt iesaistītas izslēgšanas lietu atklāšanā un/vai risināšanā.

Praktiskā rokasgrāmata nodrošina informāciju gan darbiniekiem, kuriem izslēgšanas temats ir svešs: viņiem šis rīks būs informatīvs, gan tiem darbiniekiem, kuriem ir daudzu gadu pieredze, tostarp speciālistiem izslēgšanas jautājumos.

Kā lietot šo praktisko rokasgrāmatu? Praktiskā rokasgrāmata ir veidota trīs līmeņos, kurus var izmantot neatkarīgi vai savstarpēji saistītā veidā atkarībā no lietotāja vajadzībām. Rokasgrāmata sniedz lietotājam norādes, sākot no potenciālās izslēgšanas lietas atklāšanas, beidzot ar rakstisku lēmumu un iespējamajiem turpmākajiem pasākumiem.

Praktiskās rokasgrāmatas struktūra

Papildus tam, ka šī praktiskā rokasgrāmata sniedz strukturētus norādījumus, to var izmantot kā pašnovērtējuma rīku un/vai kvalitātes uzraudzības rīku.

Kā šī praktiskā rokasgrāmata tika izstrādāta? Rokasgrāmatu izstrādāja ES+ valstu eksperti ar EASO palīdzību, vērtīgu ieguldījumu sniedza arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos (UNHCR). Pirms rokasgrāmatas pabeigšanas tā tika nosūtīta saskaņošanai ar visām ES+ valstīm.

Kā šī praktiskā rokasgrāmata atbilst citiem EASO atbalsta rīkiem? EASO misija ir atbalstīt dalībvalstis, cita starpā nodrošinot kopīgu apmācību, kopīgus kvalitātes standartus un kopīgu izcelsmes valsts informāciju. Kā visi EASO atbalsta rīki, arī šī praktiskā rokasgrāmata "Izslēgšana" ir balstīta uz KEPS standartiem. Šī rokasgrāmata ir izstrādāta tādā pašā ietvarā kā citi pieejamie EASO rīki un uzskatāma par papildinājumu tiem. Tās atbilstība šiem rīkiem ir bijis viens no galvenajiem kritērijiem, jo īpaši, ņemot vērā ciešo saikni ar EASO izglītības programmas moduli "Izslēgšana". EASO juridiskā analīze "Izslēgšana. Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants" arī bija vērtīgs avots rokasgrāmatas izstrādē.

Šī ir praktiska rokasgrāmata, kas izstrādāta EASO kvalitātes matricas procesa ietvaros. Tā būtu jāskata kopsakarā ar citiem pieejamajiem EASO praktiskajiem rīkiem, jo īpaši ar "EASO praktisko rokasgrāmatu. Personiskā intervija" un "EASO praktisko rokasgrāmatu. Pierādījumu izvērtēšana".

Kā šī praktiskā rokasgrāmata ir saistīta ar valstu tiesību aktiem un praksi? Rokasgrāmata ir juridiski nesaistošs konverģences rīks, kurā ir atspoguļoti kopīgie standarti, pieļaujot atšķirības valstu tiesību aktos, vadlīnijās un praksē.

Katra valsts iestāde rokasgrāmatā tam paredzētajās vietās var iekļaut attiecīgus tiesību aktus un vadlīnijas, lai nodrošinātu tās atbildīgajiem darbiniekiem vienotus norādījumus par izslēgšanu.

Saturs

NORĀDĪJUMI.....	7
1. Kas ir izslēgšana?	8
2. Potenciālo izslēgšanas lietu atklāšana.....	10
3. Nodošana un procesuālās garantijas.....	12
4. Intervija izslēgšanas apstākļu noskaidrošanai	13
4.1. Sagatavošanās intervijai	13
4.2. Intervijas vadīšana	16
5. Pierādījumu izvērtēšana	19
6. Juridiskā analīze	21
6.1. Izslēdzozo darbību kvalifikācija	21
6.2. Individuāla atbildība	29
7. Lēmuma elementu sagatavošana saistībā ar izslēgšanu	36
8. Nodošana izmeklēšanai un/vai kriminālvajāšanai	37
KONTROLSARAKSTI	39
ATSAUCES.....	47

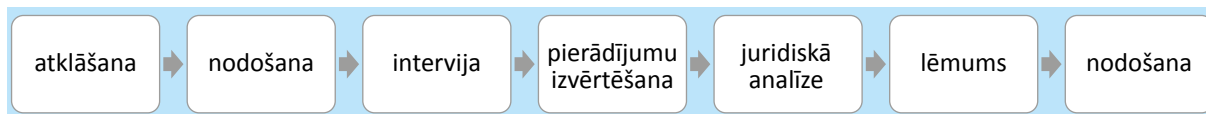

**EASO Praktiskā rokasgrāmata:
Izslēgšana
NORĀDĪJUMI**

1. Kas ir izslēgšana? [kontrolsaraksts]

Šī praktiskā rokasgrāmata attiecas tikai uz izslēgšanu saskaņā ar Kvalifikācijas direktīvas 12. panta 2. punktu, pamatojoties uz 1951. gada Ženēvas konvencijas 1. panta F punktu, un Kvalifikācijas direktīvas 17. pantu.

Turpmāk ir sniegta svarīgākā informācija, lai iepazīstinātu atbildīgo darbinieku ar izslēgšanas tematu.

□ Izslēgšanas klauzulu piemērošana ir obligāta [kontrolsaraksts]

Ja pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs ir veicis darbības, uz kurām attiecas izslēgšanas klauzulas, to piemērošana ir obligāta.

Izslēgšanas piemērošana darbībām, uz kurām attiecas Kvalifikācijas direktīvas 12. panta 2. punkts, pamatojoties uz 1951. gada Ženēvas konvencijas 1. panta F punktu, un Kvalifikācijas direktīvas 17. panta 1. punkts, ir obligāta. Izslēgšanas klauzulu obligātā rakstura vienīgais izņēmums ir Kvalifikācijas direktīvas 17. panta 3. punkts (izslēgšana no alternatīvās aizsardzības, pamatojoties uz citiem noziegumiem, kurus nekvalificē kā smagus noziegumus, ja ir izpildīti konkrēti nosacījumi).

□ Izslēgšanas nolūks ir aizsargāt patvēruma institūta integritāti [kontrolsaraksts]

Izslēgšana attiecas uz tiem patvēruma meklētājiem, kuri citādi būtu kvalificējami saņemt starptautisko aizsardzību pamatotu baiļu no vajāšanas vai reāla apdraudējuma cēst smagu kaitējumu dēļ. Tā veido nepieciešamo patvēruma institūta integritātes aizsardzību.

Pastāv divi galvenie iemesli, lai izslēgtu patvēruma meklētāju no to personu loka, kurām būtu piešķirama starptautiskā aizsardzība.

Patvēruma meklētājs nav pelnījis starptautisku aizsardzību

1. Patvēruma meklētāju veiktās darbības ir tik nopietnas, ka pieteikuma iesniedzēji, kurus par šādām darbībām var saukt pie atbildības, nav pelnījuši starptautisko aizsardzību.

Patvēruma meklētājs izvairās no saukšanas pie atbildības par smagiem noziegumiem

2. Starptautiskajai aizsardzībai nav jābūt tādām aizsardzības mehānismam, kas atļauj tiem, kuri izdarījuši noziegumus, izvairīties no saukšanas pie atbildības.

Nemot vērā nopietnās sekas, ko izslēgšanas klauzulu piemērošana var radīt personai, to piemērošanai vienmēr jābūt izvērtētai individuāli un ar lielu uzmanību.

□ Izslēgšanas pamati [kontROLSARAKSTS]

Izslēgšanu piemēro, ja ir **nopietni iemesli uzskatīt**, ka pieteikuma iesniedzējam ir radusies individuāla atbildība par izslēdzošām darbībām (vai, alternatīvās aizsardzības gadījumā, ka viņš(-a) rada draudus dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai). Tā ir attaisnojama tikai attiecībā uz turpmāk norādītajiem izslēgšanas pamatojumiem.

Izslēgšanas pamati	
Bēgļa statuss	<ul style="list-style-type: none"> Noziegumi pret mieru, kara noziegumi vai noziegumi pret cilvēci Viņš(-a), pirms tika uzņemts(-a) kā bēglis, ir ārpus patvēruma valsts izdarījis(-usi) smagus nepolitiskus noziegumus Darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem
alternatīvā aizsardzība	<ul style="list-style-type: none"> Noziegumi pret mieru, kara noziegumi vai noziegumi pret cilvēci Smagi noziegumi Darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem Draudi tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, kurā pieteikuma iesniedzējs uzturas Citi noziegumi (noteiktos apstākļos)

Bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības izslēgšanas pamati ir līdzīgi un izriet no 1951. gada Ženēvas konvencijas 1. panta F punkta, tomēr jānorāda, ka tie nav tieši tādi paši. Kvalifikācijas direktīvas 17. panta 1. punktā ir izņemtas dažas prasības attiecībā uz smagiem noziegumiem (Kvalifikācijas direktīvas 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts) un ieviesti alternatīvās aizsardzības papildu izslēgšanas pamati (Kvalifikācijas direktīvas 17. panta 1. punkta d) apakšpunkts un Kvalifikācijas direktīvas 17. panta 3. punkts).

Turpmākus norādījumus par izslēdzošo darbību kvalifikāciju un individuālas atbildības noteikšanu var atrast nākamajās šīs rokasgrāmatas sadaļās.

Šo juridisko noteikumu pilnu tekstu var atrast [šeit](#).

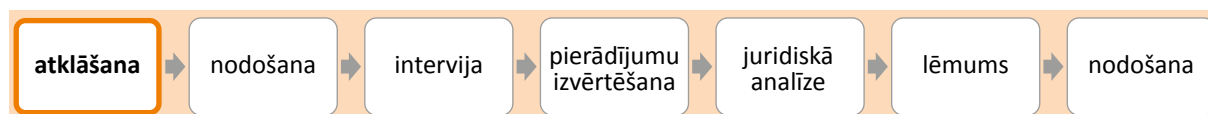
□ Valstij ir pienākums pierādīt, ka izslēgšanas kritēriji ir izpildīti [kontROLSARAKSTS]

Valstij ir pienākums pamatot, ka pieteikuma iesniedzēja lietā izpildās izslēgšanas kritēriji, bet pieteikuma iesniedzējam ir pienākums sadarboties, lai konstatētu visus faktus un apstākļus, kas attiecas uz viņa(-as) pieteikumu. Argumentus savai aizstāvībai parasti sniedz pieteikuma iesniedzējs. Tomēr pilnībā izpētīt visus apstākļus, tostarp pieteikuma iesniedzēja sniegtos argumentus, ir atbildīgā darbinieka pienākums, neatkarīgi no tā, vai pieteikuma iesniedzējs tos ir skaidri izvirzījis vai ne.

Ir svarīgi pieminēt, ka, lai gan izslēgšana ir pamatota ar vairākiem krimināltiesību jēdzieniem un definīcijām, pierādījumu standarts, ko piemēro šajos gadījumos, nav tik augsts, kā konstatējot kriminālatbildību. Lai būtu "pamatoti iemesli uzskatīt", ir jābūt skaidriem un ticamiem pierādījumiem.

Turpmākus norādījumus par pierādījumu izvērtēšanu var atrast šīs rokasgrāmatas attiecīgajā sadaļā.

2. Potenciālo izslēgšanas lietu atklāšana [kontrolsaraksts]

Potenciālas izslēgšanas lietas atklāšana var notikt jebkurā patvēruma procedūras posmā. Tas varētu būt iespējams patvēruma procedūras pašā sākumā, pamatojoties uz pieteikumā sniegto informāciju un/vai pamatojoties uz citu pieejamo informāciju. Dažos gadījumos norāde par iespējamajiem izslēgšanas apstākļiem var neparādīties pirms intervijas ar pieteikuma iesniedzēju vai pat pēc tam, kad personai ir piešķirta starptautiskā aizsardzība.

Lai pēc iespējas ātrāk atklātu izslēgšanas lietu, visiem, kuri iesaistīti patvēruma procedūrā, jābūt informētiem par indikatoriem, kas var liecināt par izslēgšanas apstākļiem pieteikuma iesniedzēja lietā, jo īpaši attiecībā uz konkrētām izcelsmes valstīm.

Ir svarīgi iegūt par pieteikuma iesniedzēju pēc iespējas vairāk informācijas: par viņa(-as) izcelsmi, dzīvesvietu un nodarbinātību, ģimenes locekļiem, militāro dienestu (ja nepieciešams), politisko piederību, dalību kādā grupā, ceļojuma maršrutiem un citu svarīgu informāciju. Jānorāda, ka apsvērumi, kas attiecas uz individuāla pieteikuma iekļaušanas vai izslēgšanas aspektiem, bieži ir cieši saistīti. Atbildīgajam darbiniekam jābūt objektīvam, tajā pašā laikā pievēršot uzmanību iespējamām izslēgšanas norādēm.

□ Izmantot pieejamos atklāšanas resursus [kontrolsaraksts]

Ja runa ir par izslēgšanu un/vai nacionālās drošības jautājumiem, kas saistīti ar konkrētām izcelsmes valstīm, var tikt ņemti vērā turpmākie norādījumi. Saraksti ar norādēm, izceļot dažus no visbūtiskākajiem potenciālajiem profiliem, nav visaptveroši, bet var būt noderīgs atbalsts atbildīgajiem darbiniekiem, lai atklātu, vai ir nepieciešama padziļināta izslēgšanas izpēte.

Šādus dokumentus varētu izmantot kopā ar šo rokasgrāmatu.

Valsts prakse

□ Apsvērt pieejamo informāciju [kontrolsaraksts]

Potenciālie informācijas avoti, kas būtu būtiski izslēgšanai, ir tie paši, kurus izvērtētu saistībā ar iekļaušanu.

Turpmāk ir sniegts saraksts, kas nav uzskatāms par izsmeļošu, ar piemēriem par potenciālajiem pierādījumiem, kuri var ietvert iespējamās norādes un turpmāku informāciju, kas būtiska izslēgšanas lietās:

- *identitāte un ceļošanas dokumenti;*
- *Izcelsmes valsts informācija (COI);*
- *izdošanas lūgums, spriedums, sodāmības reģistri un aresta orderi;*
- *informācija no oficiālām datubāzēm;*
- *pieteikuma iesniedzēja apgalvojumi, tostarp sākotnējā pieteikumā un intervijās;*
- *citu personu (ģimenes locekļu, trešo personu) apgalvojumi;*
- *atklāti informācijas avoti un sociālie plašsaziņas līdzekļi (atbilstoši valsts praksei);*
- *utt.*

Tie varētu sniegt informāciju par potenciālajiem izslēgšanas pamatiem, kā arī par pieteikuma iesniedzēja individuālajiem apstākļiem, palīdzot atbildīgajam darbiniekam sagatavoties intervijai.

Plašāku informāciju par dažādiem pierādījumiem un to apsvērumiem var atrast "[EASO praktiskajā rokasgrāmatā. Pierādījumu izvērtēšana](#)".

□ Potenciālie profili [kontROLSaraksts]

Zināšanas par izslēgšanas jautājumiem, sagatavotība un attiecīgās izcelsmes valsts informācijas (COI) izpēte, kā arī lietas pārbaude attiecībā uz pamatelementiem ir obligāta.

Jāuzsver, ka nav iespējams sniegt izsmeļošu sarakstu par apstākļiem, kas var potenciāli norādīt uz izslēgšanu.

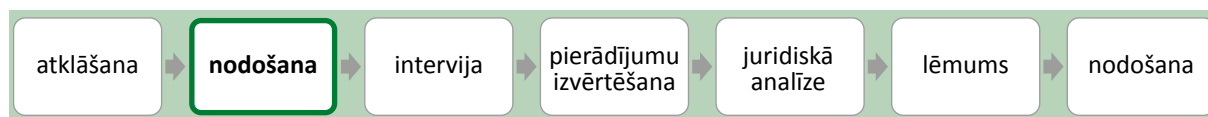
Turpmāk sniegts pieteikuma iesniedzēju profilu piemēru saraksts, kas var liecināt par izslēgšanas apstākļu esamību lietā.

Šo norāžu potenciālais nozīmīgums lielā mērā būtu atkarīgs no izcelsmes valsts	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kareivis ▶ Nemiernieku grupējums ▶ Militāri veidojumi ▶ Policija (vai konkrēti policijas spēki) ▶ Izlūkdiene 	<p>Ja COI liecina, ka šādi dalībnieki ir veikuši nopietnus starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus (bruņota konflikta gadījumā) vai smagus cilvēktiesību pārkāpumus un ja pieteikuma iesniedzējs atbilst konkrētajam profilam, tā būtu norāde, kas būtu jāizpēta padziļināti.</p> <p>Ir jāiegūst papildus informācija par laiku, vietu, iecirkņiem, komandieriem un/vai padotajiem, faktiskajiem pienākumiem utt., lai konstatētu, vai varētu rasties pamati izslēgšanai.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Valdības loceklis ▶ Valsts amatpersona 	<p>Ja pieteikuma iesniedzējs ir no valsts, kurā ir despotisks valdības režīms, viņa(-as) potenciālā saistība ar valdību būtu norāde, kuru nepieciešams dziļāk izpētīt.</p> <p>Atkarībā no izcelsmes valsts varētu apsvērt dažādus saistību līmeņus, lomas un pienākumus.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Organizācijas dalībnieks 	<p>Atkarībā no organizācijas nolūkiem, mērķiem un metodēm un pieteikuma iesniedzēja darbībām, lomas un pienākumiem, kā arī viņa(-as) organizācijā ieņemamā stāvokļa tā varētu būt norāde, ka varētu apsvērt izslēgšanas klauzulas.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Personas, kuras citādā veidā ir saistītas ar iepriekš minētajām kategorijām 	<p>Dažos gadījumos personas, kuras formāli neietilpst iepriekš minētajās kategorijās, var būt iesaistītas to citu personu darbībās, kuras šajās kategorijās ietilpst. Piemēram: ārsti, kuri palīdz spīdzināšanā vai sieviešu ģenitāliju sakropļošanā; ķīmijas inženieri, kuri izstrādā ieročus, civilie ziņotāji utt.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Saikne ar notikumu 	<p>Pamatojoties uz informāciju par pieteikuma iesniedzēju (piem., dzīvesvieta, ceļojuma maršruts), viņu var saistīt ar notikumu, kas saistīts ar potenciālās izslēgšanas apsvērumiem.</p>

Papildus un ne vienmēr saistībā ar izcelsmes valsts informāciju:

<ul style="list-style-type: none"> ▶ Noziedzīga darbība 	<p>Ja ir norādes, ka pieteikuma iesniedzējs ir veicis noziedzīgu darbību, tas var rosināt apsvērt izslēgšanas piemērošanu. Jānorāda, ka mēģinājumu pašu par sevi var uzskatīt par noziegumu.</p>
---	--

3. Nodošana un procesuālās garantijas [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

Izslēgšanas lietās saskaņā ar dalībvalsts praksi var tikt piemērotas/uzsāktas īpašas procesuālās darbības.

Ja tas atbilst valsts praksei, potenciālo izslēgšanas lietu nodot atbildīgajam darbiniekam [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

Atkarībā no valsts prakses (potenciālās) izslēgšanas lietas var nodot specializētai vienībai, specializētam atbildīgajam darbiniekam vai vecākam kolēģim utt.

Valsts prakse

Nodrošināt, ka pastāv procesuālās garantijas [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

Dažos gadījumos papildus vispārējām procesuālajām garantijām, kas attiecas uz patvēruma procedūru, var piemērot konkrētas procesuālās garantijas izslēgšanas lietās.

Juridiskā padomdevēja iecelšana vajadzības gadījumā [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

Valsts prakse

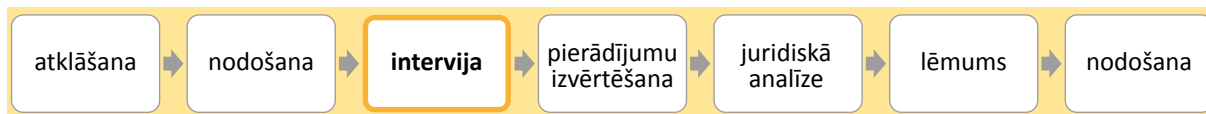
Pieteikuma iesniedzēja (un/vai juridiskā padomdevēja) informēšana par izslēgšanas apstākļu izvērtēšanu [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

Valsts prakse

Citas konkrētas procesuālās garantijas [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

Valsts prakse

4. Intervija izslēgšanas apstākļu noskaidrošanai [kontrolsaraksts]

Intervija ir būtisks elements, lai atbilstoši novērtētu, vai pieteikuma iesniedzēju vajadzētu izslēgt no to personu loka, kurām piešķirama starptautiskā aizsardzība. Tā dod atbildīgajam darbiniekam iespēju sadarboties nepastarpināti ar pieteikuma iesniedzēju un, kas ir vissvarīgākais, sniegt pierādījumus, dodot pieteikuma iesniedzējam reālu iespēju tos paskaidrot.

Atkarībā no valsts prakses un izskatāmās lietas intervija, koncentrējoties uz izslēgšanas apstākļu noskaidrošanu, var veidot daļu no (vispārējās) personiskās intervijas vai arī varētu būt atsevišķa īpaši šim mērķim veltīta intervija.

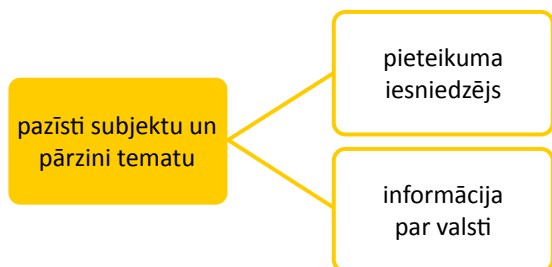
Šajā praktiskās rokasgrāmatas sadaļā ir izcelti daži aspekti, kā sagatavoties un vadīt interviju potenciālajos izslēgšanas gadījumos.

Vispārējie norādījumi par patvēruma meklētāju intervēšanu atrodami “EASO praktiskajā rokasgrāmatā. Personiskā intervija”.

4.1. Sagatavošanās intervijai [kontrolsaraksts]

□ Sagatavošanās nozīme — “pazīsti subjektu un tematu” [kontrolsaraksts]

Sagatavošanās ir galvenais elements, lai vadītu interviju izslēgšanas gadījumos. To var sadalīt divās daļās.

Lai personiskās intervijas laikā risinātu jebkādas izslēgšanas jautājumus, būtiski ir pazīt subjektu (1 — pieteikuma iesniedzēju) un pārzināt tematu (2 — pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valsti).

Pirms intervijas atbildīgajam darbiniekam ir jāiepazīstas ar visu viņam(-ai) pieejamo informāciju par pieteikuma iesniedzēju. Tāpat atbildīgajam darbiniekam ir jāizprot situācija valstī, kurā pieteikuma iesniedzējs, iespējams, veicis darbības, kas liegtu viņam saņemt starptautisko

aizsardzību, ietverot sevī gan vēsturiskos notikumus, kā arī pašreizējo lietu stāvokli. Gan veicot pieteikuma iesniedzēja sniegtās informācijas, gan IVI izvērtējumu, atbildīgajam darbiniekam ir jāizmanto visi pieejamie un ticamie pierādījumi. Atbildīgajam darbiniekam arī ir nepieciešams iegūt papildus informāciju saistībā ar katru lietu individuāli.

□ Izpētīt attiecīgos valsts norādījumus un attiecīgo tiesu praksi [kontrolsaraksts]

Var būt valsts vispārēji un/vai uz konkrētu valsti attiecināmi norādījumi par intervijas novadīšanu par izslēgšanu. Turklāt tiesu prakse var būt būtiska, gatavojoties izpētīt nepieciešamos elementus.

Valsts prakse

--

□ **Cik vien iespējams, noteikt būtiskos faktus, kas saistīti ar izslēgšanu** **[kontROLSARAKSTS]**

Lietas faktiskie apstākļi ir tie, kuriem ir būtiska nozīme lēmuma pieņemšanā.

Ir svarīgi, lai atbildīgais darbinieks, pētot pagātnes un pašreizējos notikumus, saprastu, kas ir būtiski un kas nav.

Būtiskie apstākļi saistībā ar izslēgšanu ir tie, kuri ir tieši saistīti ar izslēgšanas klauzulām.

Lai noteiktu būtiskos faktus, atbildīgajam darbiniekam ir jāapsver visi potenciālo pierādījumu elementi, koncentrējoties uz individuālu gadījumu.

Būtiskie apstākļi ir jānosaka pēc iespējas agrāk. Laba sagatavošanās attiecībā uz individuālo izskatāmo gadījumu un attiecīgo valsti palīdz atbildīgajam darbiniekam noteikt būtiskos apstākļus un intervijas laikā reaģēt uz to, ko saka pieteikuma iesniedzējs. Nesagatavošanās intervijai var novest pie nespējas noteikt būtiskos faktus un nošķirt tos no potenciāli blakusesošiem jautājumiem un nespējas precīzi atpazīt un novērtēt šos jautājumus intervijas laikā, kas, savukārt, varētu novest pie nepilnīgiem un/vai kļūdainiem lēmumiem.

Protams, tas nenozīmē, ka sagatavošanās laikā vai pat intervijas laikā vienmēr var noteikt visus būtiskos faktus. Var būt daudzi iemesli, kāpēc būtiskie fakti var parādīties vēlākā posmā, bet atbildīgajam darbiniekam tiem vienmēr jāpievērš uzmanība.

□ **Intervijas plāna izstrādāšana** [kontROLSARAKSTS]

Katrs atbildīgais darbinieks izstrādā savu individuālo sagatavošanās metodi katrai lietai. Pēc attiecīgo būtisko apstākļu noteikšanas varētu būt lietderīgi sagatavot notikumu secības grafiku, kas jāiztirzā intervijas laikā. Tas, cik detalizēts ir intervijas plāns, ir atbildīgā darbinieka izvēle, bet atbildīgajam darbiniekam nevajadzētu zaudēt fokusu uz intervijas mērķi, un ir jābūt elastīgam.

Lietderīga ir intervijas hronoloģiska vai loģiska/tematiskā struktūra, kas var palīdzēt, sagatavojot lēmumu, tomēr ir jāatrod pareizais līdzsvars, jo pārāk noteikts plāns var radīt pretēju efektu.

Plānam jāaptver būtiskie apstākļi, tas ir, izslēgšanas klauzulu elementi, tostarp aspekti, kas attiecas uz individuālo atbildību, tiktāl, cik tie šajā procesa posmā ir zināmi. Ja šajā brīdī ir pamanīti apstākļi saistībā ar pieteikuma iesniedzēja sniegtās informācijas ticamību, tos var iekļaut intervijas plānā.

□ **Sagatavoties garīgi** [kontROLSARAKSTS]

Atbildīgajam darbiniekam ir jāparedz pietiekami daudz laika, lai izprastu, kādu personu viņš(-a) intervē un kāpēc. Atbildīgajam darbiniekam ir arī jāņem vērā, ka izslēgšanas intervijas var būt intensīvas un garas.

Ne visiem pieteikuma iesniedzējiem, kurus intervē saistībā ar iespējamajiem izslēgšanas jautājumiem, būs nozīmīgi profili, taču dažiem tādi var būt. Piemēram, pieteikuma iesniedzējam var būt tāda darba pieredze, kas liecina, ka viņš(-a) ir bijis autoritatīvā un kontrolējošā amatā un/vai ir izgājis izlūkošanas un pretizlūkošanas apmācību.

Daži pieteikuma iesniedzēji, tostarp potenciālajās izslēgšanas lietās, ir piedzīvojuši traumatiskas situācijas, tāpat, iespējams, viņiem ir citas īpašas vajadzības to ievainojamā stāvokļa dēļ. Ir svarīgi atcerēties un paturēt to prātā, gatavojoties intervijai.

Atbildīgajam darbiniekam būtu arī jājauc sev, kāda attieksme, domas vai aizspriedumi, kas attiecas uz lietu, var ietekmēt viņa(-as) objektivitāti, un jāveic pasākumi, lai no tā izvairītos.

□ Veikt praktiskus pasākumus [kontROLSARAKSTS]

□ Apsvērt, vai ir pamatoti iesaistīt citu atbildīgo darbinieku [kontROLSARAKSTS]

Pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja profilu un valsts praksi, var būt nepieciešams intervijā iesaistīt citu atbildīgo darbinieku. Vērā jāņem pieteikuma iesniedzēja individuālie apstākļi, kā arī atbildīgā darbinieka iepriekš sagatavotā intervijas struktūra.

Dažās valstīs šajā sakarā (potenciālajām) izslēgšanas lietām var piemērot konkrētus noteikumus.

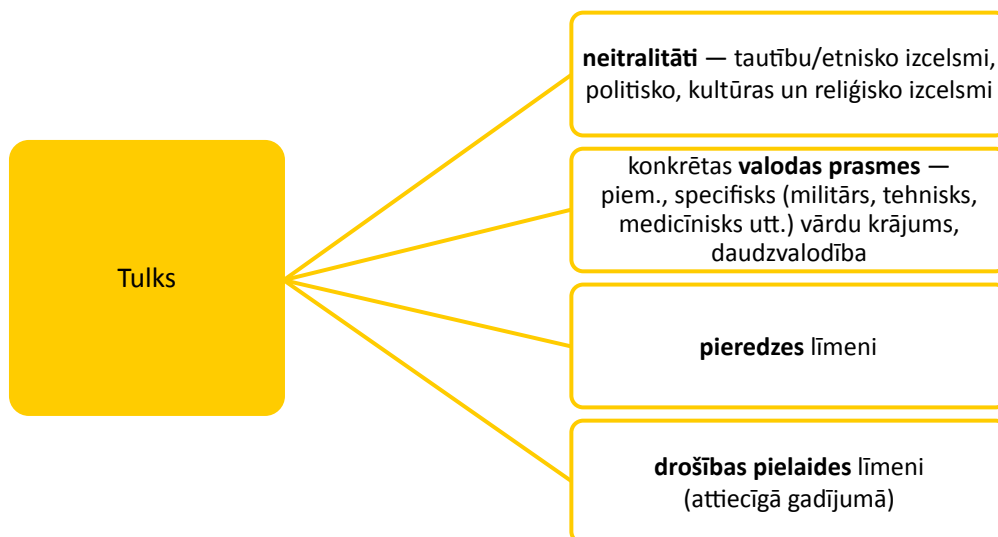
Valsts prakse

□ Drošības pasākumi [kontROLSARAKSTS]

Atbilstoši valsts praksei ir jābūt ieviestiem drošības pasākumiem.

□ Tulka izvēle [kontROLSARAKSTS]

Izvēloties tulku, jūs varētu izvērtēt viņa:

□ Tulka instruēšana [kontROLSARAKSTS]

Atbildīgajam darbiniekam ir jāsniedz tulkam iespēja sagatavoties intervijai, tulkam to darīt ir tikpat svarīgi kā atbildīgajam darbiniekam. Pirms intervijas uzsākšanas atbildīgajam darbiniekam ir jāsniedz tulkam instrukcijas par intervijas būtību. Tulku var arī informēt par jautājumiem, kurus apspriedīs, jo tas palīdzēs viņam(-ai) labāk sagatavoties intervijai.

Lietderīgi var būt arī tas, ka atbildīgais darbinieks informē tulku, ka intervija var noritēt ilgāk nekā parasti.

Tulkam ir jāatgādina par konfidencialitātes un neitralitātes principiem.

□ Iespēja veikt papildus interviju [kontROLSARAKSTS]

Atkarībā no lietas sarežģītības var būt nepieciešams veikt vairāk nekā vienu interviju.

4.2. Intervijas vadīšana [kontROLSARAKSTS]

□ **Sniegt pieteikuma iesniedzējam informāciju atbilstoši valsts praksei** [kontROLSARAKSTS]

Intervijas sākumā var būt jāsniedz kāda konkrēta informācija ar uzsvaru uz izslēgšanu. Atkarībā no valsts prakses tā var ietvert informāciju, ka intervijā varētu tikt skarti jautājumi saistībā ar potenciālo izslēgšanu.

Valsts prakse

□ **Nodrošināt, lai tulka uzvedība būtu atbilstoša** [kontROLSARAKSTS]

Ja atbildīgajam darbiniekam ir šaubas par tulka spējām vai uzvedību, tās ir jārisina saskaņā ar valsts procedūrām (piemēram, ziņojot par to augstākām amatpersonām). Interviju var nākties pārtraukt un sākt no jauna, izmantojot cita tulka pakalpojumus.

□ **Profesionālas attieksmes saglabāšana** [kontROLSARAKSTS]

Atbildīgajam darbiniekam visu laiku ir jāsaglabā profesionāla attieksme un jāpārliecinās, ka viņa(-as) verbālo un neverbālo saziņu neuztver kā nosodošu.

□ **Izmantot piemērotas intervijas metodes** [kontROLSARAKSTS]

Intervijas mērķis ir konstatēt būtiskos faktus, izskatīt pierādījumus un sniegt pieteikuma iesniedzējam iespēju reāli paskaidrot savu pieteikumu.

□ **Pielāgoties personai** [kontROLSARAKSTS]

Katrs pieteikuma iesniedzējs ir atšķirīgs. Atbildīgajam darbiniekam ir jāapzinās, ka zināmas izslēgšanas intervijas noturēs ar personām, kuras savā izcelsmes valstī var būt ieņēmušas nozīmīgus amatus. Savukārt citi pieteikuma iesniedzēji var būt neizglītoti vai ar zemu izglītības līmeni. Būs svarīgi nodrošināt, ka visus jautājumus uzdod tā, lai tie būtu pilnīgi saprotami pieteikuma iesniedzējam.

□ **Ieguldīt laiku labu attiecību veidošanā** [kontROLSARAKSTS]

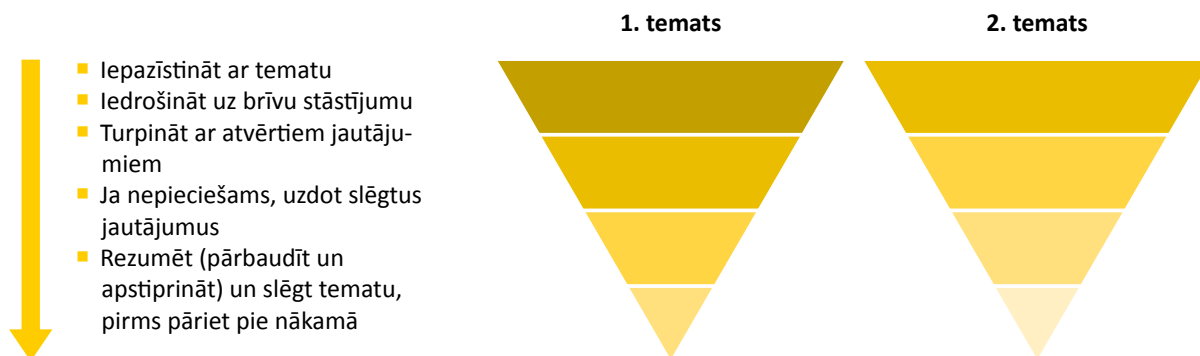
Būtiski ir izveidot labu atgriezenisko saiti ar pieteikuma iesniedzēju. Labas prakses pieeja ir sākt interviju ar jautājumiem, kas nav tieši saistīti ar būtiskajiem faktiem. Ierosinājums varētu būt aprunāties par pieteikuma iesniedzēja ģimeni, izglītību un dzīvi kopš ieceļošanas konkrētajā dalībvalstī, utt. Šī pieeja kopumā ļauj visām personām, kuras piedalās intervijā, justies brīvāk.

Nav ieteicams sākt interviju ar jautājumu, kas tieši saistīts ar izslēgšanas jautājumu, ņemot vērā iespēju, ka pieteikuma iesniedzējs sāks aizstāvēties, kļūs piesardzīgs un noslēgsies sevī intervijas laikā, kas varētu kaitēt savāktās informācijas kvalitātei un tādējādi arī lēmuma kvalitātei.

Labu attiecību veidošanai varētu arī palīdzēt tas, ka pieteikuma iesniedzējam atgādina, ka šī ir intervija par patvērumu, tas ir, ar nolūku iegūt informāciju, ko tālāk izvērtēt, vai viņš(-a) ir tiesīgs uz starptautisko aizsardzību.

□ “Piltuves” pieejas piemērošana [kontrolsaraksts]

“Piltuves” pieeja attiecas uz veidu, kādā intervētājs strukturē interviju. Katram svarīgam tematam intervētājam ir jāievēro pieeja, kas sākas ar iepazīstināšanu ar tēmu un uzaicināšanu uz brīvu stāstījumu, turpinot ar atklātiem jautājumiem, un tikai, ja tas ir nepieciešams, ar slēgtiem jautājumiem. Šāda pieeja ļauj intervētājam brīvā stāstījuma laikā kopā ar spontāni sniegtu informāciju noteikt galvenos jautājumus, kas ir tieši saistīti ar intervijas mērķi. Šādā veidā sniegta informācija parasti ir detalizētāka un labākas kvalitātes nekā informācija, ko sniedz uz slēgtiem jautājumiem.

□ Izmantot atvērtus jautājumus un iedrošināt uz brīvu stāstījumu

Brīvā stāstījuma mērķis ir iegūt pēc iespējas ticamāku un precīzāku informāciju, nodrošinot pieteikuma iesniedzējam iespēju sniegt nepārtrauktu personīgo izklāstu par būtiskajiem faktiem. Iespējas došana pieteikuma iesniedzējam sniegt informāciju par viņa lietu ir svarīga izslēgšanas intervijas vadīšanas daļa.

Atvērti jautājumi ļauj izpētīt katru svarīgu jautājumu un samazināt risku, ka intervētājs varētu palaist garām būtisku informāciju.

Dažiem pieteikuma iesniedzējiem var būt grūtības brīvi stāstīt vai nevēlēšanās atbildēt uz jautājumiem. Šādos gadījumos atbildīgajam darbiniekam jācenšas uzņemt aktīvāka loma un uzdot mērķtiecīgākus jautājumus, tomēr arī jāatceras turpināt iepazīstināt ar visiem tematiem un jaunu tematu vienmēr sākt, uzdodot atvērtos jautājumus. Lai gan brīvā stāstījuma sekmēšana un atvērtu jautājumu uzdošana ir svarīga, atbildīgajam darbiniekam vienmēr jānodrošina, lai pieteikuma iesniedzējs atbildētu uz uzdoto jautājumu.

Slēgti jautājumi arī var būt noderīgi, ja ir konkrēti elementi, kurus vajag sīkāk paskaidrot vai apstiprināt (laiks, vārdi, datumi utt.). Šādi jautājumi ļauj intervētājam pirms katra jautājuma iztirzājuma nobeiguma iegūt atlikušo nepieciešamo informāciju. Tomēr pārāk bieža slēgtu jautājumu izmantošana ierobežo pieteikuma iesniedzēja spēju iesaistīties intervijā, mazinot informācijas kvalitāti un precizitāti.

□ Pārbaudīt un apstiprināt [kontrolsaraksts]

Laba prakse izslēgšanas intervijas laikā būtu vairākkārt rezumēt un apstiprināt (ar slēgtu jautājumu) būtiskos faktus un citus svarīgus jautājumus. Tas palīdzēs atbildīgajam darbiniekam kontrolēt interviju, noteikt galvenos punktus un pārliecināties, ka neviens būtiskais aspekts nepaliek nenoskaidrots, tajā pašā laikā veicinot brīvu stāstījumu.

□ Fokuss uz pieteikuma iesniedzēja individuālu iesaistīšanos: “es” lietošana “mēs” vietā [kontrolsaraksts]

Intervijas nolūks ir iegūt informāciju, kas ļautu atbildīgajam darbiniekam konstatēt, vai ir notikušas darbības, kas var ietilpt kādas izslēgšanas klauzulas jomā, un, ja tā ir, pieteikuma iesniedzēja nodarījumu un attieksmi saistībā ar šīm darbībām.

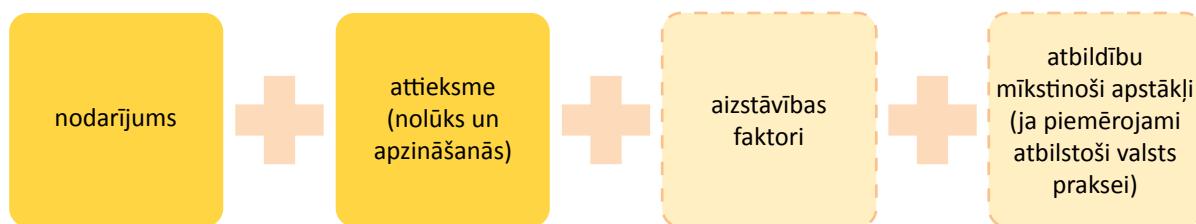
Visi būtiskie jautājumi ir pilnībā jāizpēta; tomēr galvenais aspekts, lai noteiktu, vai uz pieteikuma iesniedzēju attiecas izslēgšana vai neattiecas, ir individuālās atbildības aspekts.

Pieteikuma iesniedzējs ir jānudina runāt par viņa(-as) personiskajām darbībām, lomu un/vai pienākumiem. Ja tā vietā pieteikuma iesniedzējs atsaucas uz “mūs” vai “mēs”, viņam(-ai) ir jāprasa, lai paskaidro, uz kuru personu viņš(-a) atsaucas, pēc tam jānoskaidro viņa(-as) konkrētā iesaiste, tas ir, pieteikuma iesniedzējam ir jāatbild ar “es”.

Ja pieteikuma iesniedzējs nepārtraukti atbild uz jautājumiem ar “mūs” vai “mēs”, viņam(-ai) ir jāatgādina, ka konkrēti jāatbild uz to, kāda bija/ir viņa(-as) individuālā loma. Jautājums ir jāatkārto un, ja nepieciešams, jāpārfrāzē līdz brīdim, kad atbildīgais darbinieks var konstatēt, kāda bija pieteikuma iesniedzēja individuālā iesaiste.

Ja pieteikuma iesniedzējs atsaucas uz citiem, lietojot vārdu “viņi”, var būt svarīgi noskaidrot, kuras personas ar to ir domātas, īpaši gadījumos, kad pieteikuma iesniedzējs var būt bijis saistīts ar noziegumiem, kurus izdarījušas citas personas. Tādos gadījumos būtu svarīgi konstatēt, kurš bija vainīgais un kādas attiecības pastāvēja starp vainīgo un pieteikuma iesniedzēju (ja tās pastāvēja).

Intervijas laikā uzdotajiem jautājumiem ir jāpalīdz par pieteikuma iesniedzēju konstatēt turpmāk norādīto.

□ Izpētīt potenciālos ticamības aspektus [kontrolesaraksts]

Potenciālie jautājumi var rasties, pamatojoties uz iekšējiem un ārējiem ticamības apsvērumiem.

Ja pastāv jebkādi potenciālie ticamības jautājumi, tie intervijas laikā ir jāizskata, dodot pieteikuma iesniedzējam reālu iespēju tos paskaidrot. Ja atbildīgais darbinieks neapšaubā intervijas laikā noteiktos ticamības aspektus, tad viņš(-a) nerīkojas atbilstoši saviem pienākumiem pilnībā, objektīvi un taisnīgi izpētīt būtiskos faktus un apstākļus. Tas dotu iespēju apstrīdēt potenciālo lēmumu attiecībā uz šiem ticamības aspektiem.

Sk. “EASO praktiskā rokasgrāmata. Pierādījumu izvērtēšana” turpmākiem norādījumiem.

5. Pierādījumu izvērtēšana [kontrolsaraksts]

Kā visās patvēruma lietās pierādījumu izvērtēšana ir svarīga pieteikuma izskatīšanas sastāvdaļa un bieži vien nākas saskarties ar izaicinājumiem. Īpašas grūtības var būt izslēgšanas lietās, kas izriet no fakta, ka pierādīšanas pienākums gulstas uz atbildīgās iestādes pleciem un ka daudzos gadījumos pieteikuma iesniedzējs var nevēlēties sadarboties, lai konstatētu būtiskus faktus un apstākļus.

Vispārējus norādījumus par pierādījumu izvērtēšanu skatīt [“EASO praktiskajā rokasgrāmatā. Pierādījumu izvērtēšana”](#).

Piemērot standartu “nopietni iemesli uzskatīt” [kontrolsaraksts]

“Pierādījumu standarts” ir sliekšnis, kas jāsasniedz, lai konstatētu konkrētu gadījumu.

Izslēgšanas klauzulas pašas par sevi attiecas uz standartu “nopietni iemesli uzskatīt”.

Šis pierādījumu standarts ir augstāks nekā riska novērtējuma standarts, kad nosaka vajadzību pēc starptautiskās aizsardzības, ko vienprātīgi uzskata par pietiekamu ticamības pakāpi.

Tādējādi, lai izslēgtu pieteikuma iesniedzēju, ir **nepieciešama skaidra un uzticama informācija**, kas atbilstu “nopietnu iemeslu” standartam.

Ir pilnīgi skaidrs, ka tikai ar aizdomām vien nepietiku, lai piemērotu izslēgšanu. Pierādījumu standartu uzskata arī par augstāku nekā “ir ļoti iespējams” (varbūtību līdzsvars). Tomēr, lai konstatētu vainu, nav obligāti jāsasniedz krimināltiesību standarts “ārpus saprātīgām šaubām”.

Dažām valstīm var būt konkrēti norādījumi par piemērojamo pierādījumu standartu.

Valsts prakse

Pārbaudīt visus būtiskos apstākļus pat tad, ja pierādīšanas pienākums gulstas uz pieteikuma iesniedzēju [kontrolsaraksts]

Atbildīgajam darbiniekam ir jābūt informētam par divām situācijām, kad pierādīšanas pienākums pāriet no valsts uz pieteikuma iesniedzēju, kas nozīmē, ka individuālās atbildības konstatēšana varētu sākties no tās eksistēšanas prezumpcijas. Šādu prezumpciju varētu attaisnot, pamatojoties uz pietiekamas informācijas esamību, kas norāda, ka ir nopietni iemesli uzskatīt, ka personai turpmāk aprakstītajās situācijās vienā vai otrā veidā varētu būt radusies individuālā atbildība.

- Ja pieteikuma iesniedzēju ir apsūdzējis starptautisks kara noziegumu tribunāls.
- Ja konstatē, ka pieteikuma iesniedzējs brīvprātīgi ir kļuvis vai palicis par despotiskas valdības vai organizācijas, kas veic izslēdzošās darbības, dalībnieku un ieņēmis tajā nozīmīgu amatu.

Tomēr šajos gadījumos individuālas atbildības prezumpcija, protams, ir atspēkojama un, to piemērojot, ir jārikojas piesardzīgi.

Jebkurā gadījumā valsts pienākums ir izpētīt visus būtiskos apstākļus, piemēram, pieteikuma iesniedzēja personiskās darbības, lomu un pienākumus, kā arī iespējamus aizstāvības faktorus, pirms pieņem lēmumu par izslēgšanu.

Pieteikuma iesniedzējam jānodrošina skaidrot individuālās atbildības prezumpciju. Šajos gadījumos pieteikuma iesniedzēja pienākums, lai atspēkotu šo prezumpciju, ir sniegt **ticamus paskaidrojumus** par neiesaistīšanos vai norobežošanu no jebkurām izslēdzošām darbībām, kā arī pierādījumu trūkumu, kas vienlaikus sakrīt ar pierādījumu trūkumu par pretējo.

□ **Nemt vērā specifiku [kontROLSARAKSTS]**

Atsevišķi pierādījumi/informācijas avoti var kļūt īpaši būtiski izslēgšanas lietās, un atbildīgajam darbiniekam ir jāzina, kā ar tiem strādāt.

- **Pierādījumi, ka pret pieteikuma iesniedzēju viņa(-as) izcelsmes valstī bija ierosināts kriminālprocess [kontROLSARAKSTS]**

Atbildīgajam darbiniekam ir jāpārbauda, vai kriminālvajāšana bija likumīga un pieteikuma iesniedzējs nebija, piemēram, apsūdzēts un/vai notiesāts politisku iemeslu dēļ. Atbildīgajam darbiniekam ir arī jāapzinās, ka zināmu uzvedību izcelsmes valstī var uzskatīt par noziedzīgu rīcību, bet viņa valstī to par tādu neuzskata. Notiesāšana krimināllietā automātiski nenozīmē, ka ir jāpiemēro izslēgšanas klauzulas.

- **Konfidenciāli materiāli [kontROLSARAKSTS]**

Atbildīgajam darbiniekam ir jāaplūko vai un kā konfidenciālus materiālus, ja tie ir pieejami, var izmantot, lai novērtētu un sagatavotu izslēgšanas lēmumu. Tas var atšķirties atkarībā no valsts tiesību aktiem un prakses, kā arī ir atkarīgs no konkrētajā lietā esošajiem materiāliem. Ja šādus materiālus izmantot nevar, atbildīgajam darbiniekam ir jāapsver, vai ir citi būtiski pierādījumu avoti, kurus lietā var izmantot.

Valsts prakse

- **Vispārpieejamie informācijas avoti un sociālie plašsaziņas līdzekļi [kontROLSARAKSTS]**

Atkarībā no valsts prakses informāciju par pieteikuma iesniedzēju vispārpieejamos informācijas avotos vai vietnēs, piemēram, *Facebook*, *Twitter* utt., var meklēt atbildīgie darbinieki vai šādu informāciju viņiem var meklēt kolēģi.

Izslēgšanas lietās šāda informācija ir jāizmanto ļoti uzmanīgi. Ja pierādījumus no atklātiem avotiem vai sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem izmantos pārbaudē, atbildīgajam darbiniekam ir jāinformē pieteikuma iesniedzējs par šiem pierādījumiem un jānodrošina viņam(-ai) reāla iespēja tos komentēt, pirms veic izvērtēšanu.

Valsts prakse

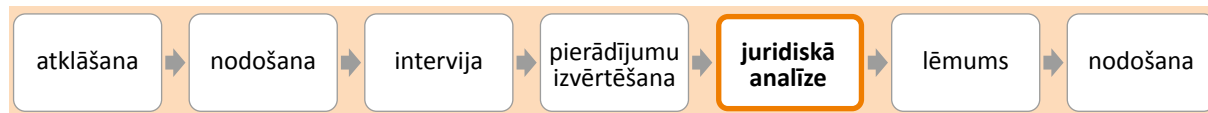
- **Anonīmas liecības [kontROLSARAKSTS]**

Parasti anonīmas liecības nevarētu izmantot par pierādījumiem, lai attaisnotu izslēgšanas lēmumu. Iemesli, kāpēc šādas anonīmas liecības ir sniegtas, var būt ļoti atšķirīgi (greizsirdība, atriebība, patiesas bažas utt.), un, ņemot vērā, ka avotu nevar apstiprināt, tiem būtu ļoti ierobežota ticamība. Tomēr dažos gadījumos anonīmas liecības var būt norāde par izslēdzošām darbībām, ko atbildīgajam darbiniekam var būt nepieciešams pētīt padziļinātāk.

6. Juridiskā analīze [kontrolsaraksts]

Pamatojoties uz pieņemtajiem faktiem, atbildīgais darbinieks analizē izslēgšanas pamatu piemērojamību un elementus, kas nepieciešami, lai konstatētu individuālo atbildību.

6.1. Izslēdzošo darbību kvalifikācija [kontrolsaraksts]

Šajā posmā atbildīgajam darbiniekam ir jāpierāda, vai **pastāv izslēgšanas pamata elementi**.

Ir jāņem vērā, ka pieteikuma iesniedzējs varētu būt veicis vairākas izslēdzošās darbības, kas ietilpst dažādu izslēgšanas klauzulu jomā. Valsts prakse var atšķirties par to, vai viena konkrēta darbība ir jākvalificē saskaņā ar vairākiem pamatiem, ja pastāv nepieciešamie elementi.

Valsts prakse

a. Noziegumi pret mieru — kara noziegumi — noziegumi pret cilvēci [kontrolsaraksts]

1951. gada Ženēvas konvencija

- 1. panta F punkta a) apakšpunkts

Kvalifikācijas direktīva

- 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts
- 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts

Valsts tiesību akti

Uz izslēgšanu no bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības attiecas vieni un tie paši izslēgšanas pamati. Noziegumi saskaņā ar šo noteikumu novestu pie izslēgšanas klauzulu piemērošanas neatkarīgi no tā, kur un kad tie ir izdarīti, tostarp, ja izdarīti attiecīgā dalībvalstī un/vai pēc tam, kad personai ir piešķirta starptautiskā aizsardzība.

► Vai ir nopietni iemesli uzskatīt šo darbību par **noziegumu pret mieru**? [kontrolsaraksts]

Atbildīgajam darbiniekam ir jānosaka, vai kāda darbība ir noziegums pret mieru (agresijas noziegums), ņemot vērā sekojošus elementus.

- **Darbība:** ietver agresīva kara vai bruņota konflikta plānošanu, sagatavošanu, uzsākšanu vai vešanu, pārkāpjot starptautiskos līgumus, nolīgumus vai garantijas, vai piedalīšanos kopīgā plānā vai savvērestībā, lai izpildītu jebkuru no iepriekš minētajām darbībām.
- **Konteksts:** noziegumus pret mieru var izdarīt tikai tad, ja ir starptautisks bruņots konflikts, tas ir, konflikts, kurā ir iesaistītas valstis vai valstīm līdzīgas vienības.
- **Dalībnieks:** tā kā starptautiskus bruņotus konfliktus parasti realizē valstis vai valstīm līdzīgas vienības, noziegumu pret mieru parasti izdara personas, kuras ieņem augstu amatu iestādē, kura pārstāv valsti vai valstij līdzīgu vienību.

► Vai ir nopietni iemesli uzskatīt šo darbību par **kara noziegumu**? [kontROLSARAKSTS]

Atbildīgajam darbiniekam ir jānosaka, vai kāda darbība ir kara noziegums, izvērtējot turpmāk norādītos elementus.

- **Darbība.** Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām kara noziegumi ir smags starptautisko humanitāro tiesību pārkāpums, kas ietver individuālo atbildību. Kara noziegumus var izdarīt tikai bruņota konflikta kontekstā, kas var būt starptautiska vai lokāla rakstura konflikts. Kara noziegumu elementi ir atkarīgi no konflikta rakstura (starptautiska vai lokāla rakstura), un šī iemesla dēļ ir svarīgi konstatēt i) bruņota konflikta esamību un ii) tā raksturu.

Ir svarīgi uzsvērt, ka ne jebkura kara darbība ir kara noziegums. Kaujinieki, kuri likumīgi piedalās kara darbībās, neizdara kara noziegumus, ja viņi ievēro noteikumus, kas paredzēti starptautiskajās humanitārajās tiesībās. Atkarībā no apstākļiem kaujinieku, kurš nelikumīgi piedalās kara darbībās, vai civiliedzīvotāju, kurš tieši piedalās kara darbībās, var saistīt ar izslēdzošo darbību, attiecībā uz kuru būtu jāizvērtē viņa(-as) individuālā atbildība.

Kara noziegumi minēti [Romas statūtu 8. pantā](#), 1949. gada Ženēvas konvenciju un I papildprotokola, 3. pantā, kas ir kopīgs Ženēvas konvencijām, "Smagu pārkāpumu" noteikumiem un attiecīgajiem II papildprotokola noteikumiem, Starptautisko Kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*) un Starptautisko Kara noziegumu tribunālu Ruandai (*ICTR*).

Nosakot, vai šīs darbības ir kvalificējamas kā kara noziegums, jāņem vērā militārā nepieciešamība un samērīgums.

- **Konteksts.** Ir jābūt pietiekamai **saiknei starp noziegumu un bruņotu konfliktu**.

Atbildīgajam darbiniekam ir jākonstatē šādi elementi:

- vai **bruņotais konflikts notika laikā**, kad tika izdarīts noziegums;
- vai attiecīgā darbība notika **saistībā ar** un bija saistīta ar bruņoto konfliktu (saikne);
- vai bruņotais konflikts nozieguma laikā bija **starptautisks vai lokāla rakstura**.

Starptautisks bruņots konflikts	Lokāla rakstura bruņots konflikts
Starptautisks bruņots konflikts ir konflikts, kurā iesaistītas divas vai vairākas valstis, vai valsts un nacionālā atbrīvošanas kustība.	Lokāla rakstura bruņotu konfliktu var definēt kā liela mēroga kara darbības starp valsts iestādēm un dumpiniekiem vai starp diviem vai vairākiem organizētiem bruņotiem grupējumiem kādā valstī. Lai klasificētu vardarbības situāciju par lokāla rakstura bruņotu konfliktu, izmanto vismaz divus faktiskos kritērijus: <ul style="list-style-type: none"> □ iesaistītajām pusēm ir jāuzrāda zināms organizācijas līmenis un □ vardarbībai ir jāpasniedz zināms intensitātes līmenis. Citus iekšējus nemierus un spriedzi vai nekārtības, vai izolētas un gadījuma rakstura bruņotas vardarbības izpausmes nevarētu kvalificēt kā lokāla rakstura bruņotu konfliktu.

Parasti tā būtu IVI vai valsts norādījumi, ar kuriem varētu konkretizēt, kāds ir bruņotā konflikta raksturs. Noderīgi avoti, lai apstiprinātu konfliktu raksturu, būtu Starptautiskās tiesas spriedumi, Starptautiskās krimināltiesas spriedumi, ANO Drošības padomes rezolūcijas, valsts atzinumi vai ANO ziņojumi.

Svarīgi ir paturēt prātā, ka konflikta situācijas var mainīties, tostarp to raksturs (piem., no lokāla rakstura uz starptautisku).

- **Dalībnieks.** Kara noziegumus var izdarīt jebkurš, tostarp civiliedzīvotāji, kuri nepiedalās kara darbībā, ja ir pietiekama saikne ar bruņoto konfliktu (saikne).
- **Objekts.** Atbildīgajam darbiniekam būtu jākonstatē, ka noziegums notika pret aizsargātām personām vai objektiem (civiliedzīvotājiem, kaujiniekiem, kuri neatrodas kaujā, civilajiem un jo īpaši kultūras objektiem) vai ka izmantoja pretlikumīgus ieročus vai karadarbības līdzekļus.

- **Specifisks garīgais elements.** Garīgā elementa konstatēšanai ir nepieciešamas zināšanas par faktiskajiem apstākļiem (informētība par bruņotā konflikta esamību) un personas vai objekta aizsardzības statusu. Dažiem kara noziegumiem ir nepieciešams papildu specifisks garīgais elements (piem., nodevīgas nogalināšanas vai ievainošanas, gūstekņu saņemšanas kara noziegumi). Šis elements ir apskatāms papildus vispārējām prasībām, kas plašāk iztirzātas apakšsadaļā par individuālo atbildību.

► Vai ir nopietni iemesli uzskatīt šo darbību par **noziegumu pret cilvēci**? [[kontrolsaraksts](#)]

Atbildīgajam darbiniekam ir jānosaka, vai noteiktā darbība ir noziegums pret cilvēci, izvērtējot turpmāk norādītos elementus.

- **Darbība.** Noziegumi, kurus kvalificē kā noziegumus pret cilvēci, ir pilnīgi necilvēcīgas darbības, kas veiktas kā daļa no sistemātiska vai plaši izplatīta uzbrukuma civiliedzīvotājiem. Noziedzīgas darbības, piemēram, slepkavība, iznīcināšana, spīdzināšana, izvarošana, politiska vai reliģiska vajāšana vai citas necilvēcīgas darbības sasniedz noziegumu pret cilvēci sliekšni, ja tās ir daļa no plaši izplatīta vai sistemātiska uzbrukuma civiliedzīvotājiem.

Pat viena darbība var ietilpt noziegumu pret cilvēci definīcijas jomā, ja ir saikne ar plaši izplatītu vai sistemātisku uzbrukumu.

Noziegumi pret cilvēci ir definēti starptautiskajos dokumentos, cita starpā [Romas statūtu 7. pantā](#).

- **Konteksts.** atbildīgajam darbiniekam ir jākonstatē, ka uzbrukums ir:

vērsts pret
civilajiem
iedzīvotājiem

uzbrukums, ar kuru noziegums ir saistīts, ir vērsts pret civilajiem iedzīvotājiem; bruņota konflikta laikā tas ietvertu personas, kuras nepiedalās vai vairāk nepiedalās bruņotās kara darbībās

plaši izplatīts vai
sistemātisks

uzbrukums veido daļu no valdības, faktiskās politiskās varas vai organizēta politiskā grupējuma politikas; vai iepriekšminētā valdība, grupējums vai vara šo uzbrukumu pacieš, pieļauj vai ar to samierinās

Noziegumam ir jābūt **pietiekamai saiknei ar uzbrukumu**. Izolētas necilvēcīgas rīcības neattiecinā uz noziegumiem pret cilvēci, lai gan tās vienalga var būt izslēdzošas darbības (piem., smagi nepolitiski noziegumi).

Noziegumi pret cilvēci ir atšķirīgi no kara noziegumiem tādā ziņā, ka tos var izdarīt gan miera laikā, gan bruņota konflikta laikā.

- **Specifisks garīgais elements.** Noziegumu jābūt izdarījušam kādam, kurš zināja par uzbrukumu un šīs darbības saikni ar uzbrukumu. Dažiem noziegumiem pret cilvēci būtu nepieciešams papildu specifisks nodoms (piem., vajāšana un genocīds). Šis garīgais elements ir papildus vispārējām prasībām, kas uzskaitītas individuālās atbildības apakšsadaļā.

► Vai ir nopietni iemesli uzskatīt šo darbību par **genocīdu**?

Daži noziegumi pret cilvēci var būt arī genocīda noziegumi ([Romas statūtu 6. pants](#)).

Lai noteiktu, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka genocīda noziegums ir izdarīts, atbildīgajam darbiniekam ir jāņem vērā, vai pastāv "**genocīda nolūks**":

nolūks pilnībā vai daļēji

iznīcināt

nacionālu, etnisku, rasu
vai reliģisku grupu

Darbības, kuras var tikt kvalificētas kā genocīds, ja pastāv nolūks, piemēram:

- grupas locekļu nogalināšana;
- miesas bojājumu vai garīga kaitējuma nodarīšana grupas locekļiem;
- apzināta grupas turēšana tādos dzīves apstākļos, kādos grupu daļēji vai pilnīgi fiziski iznīcina;
- tādu pasākumu pieņemšana, kas kavē dzimstību grupā;
- bērnu piespiedu pārvešana no attiecīgās grupas uz citu.

b. Smagi (nepolitiski) noziegumi [kontROLSARAKSTS]

1951. gada Ženēvas konvencija

- 1. panta F punkta b) apakšpunkts

Kvalifikācijas direktīva

- KD 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts
- KD 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts

Valsts tiesību akti

Turpmāk minētie elementi attiecas uz bēgļa statusu. Ja izslēdz no alternatīvās aizsardzības, pietiek konstatēt “smagu noziegumu”.

► Vai ir nopietni iemesli uzskatīt šo darbību par smagu (nepolitisku) noziegumu?

- **Darbība.** Atbildīgajam darbiniekam ir jākonstatē, ka noziegums bija pietiekami **smags**.

Ne visi noziegumi var novest pie izslēgšanas. Izvērtējot, vai noziegums ir jāuzskata par smagu, var ņemt vērā šādus faktorus:

Nepastāv prasība, ka pārkāpumam ir jābūt noziegumam gan izcelsmes valstī, gan pieteikuma iesniegšanas valstī. Ir jāņem vērā starptautiskie standarti, tas ir, vai vairākumā jurisdikciju attiecīgās darbības uzskatītu par smagu noziegumu vai neuzskatītu.

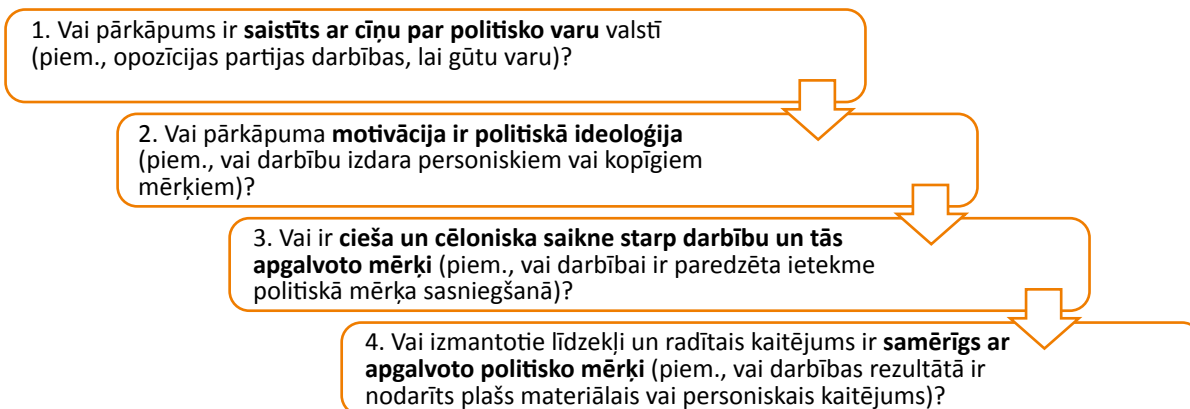
Par to, kas ir “smags noziegums”, var būt papildu valsts norādījumi.

Valsts prakse

- **Nepolitisks (tikai bēgļa statuss)**

Lai darbību kvalificētu kā nepolitisku noziegumu, tai galvenokārt ir jābūt ar nepolitisku motivāciju vai nesamērīgai ar izvirzīto politisko mērķi. Īpaši nežēlīgas darbības pat tad, ja tās veiktas šķietami politisku mērķu vārdā, var klasificēt par smagiem nepolitiskiem noziegumiem.

Apsvērt varētu vairākus turpmāk norādītos aspektus.

- **Konteksts** (*tikai bēgļa statuss*): Noziedzīgām darbībām ir jābūt notikušām:
  - ārpus bēgļa valsts un
  - pirms pieteikuma iesniedzēja uzņemšanas par bēgli

Saskaņā ar ES tiesību aktiem “uzņemšana par bēgli” ir brīdis, kad ir izsniegta uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu.

Valstu prakses var būt atšķirīgas.

Valsts prakse

c. Darbības, kas pretējas ANO mērķiem un principiem [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

1951. gada Ženēvas konvencija

- 1. panta F punkta c) apakšpunkts

Kvalifikācijas direktīva

- KD 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts
- KD 17. panta 1. punkta c) apakšpunkts

Valsts tiesību akti

--

Uz izslēgšanu no bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības attiecas vieni un tie paši izslēgšanas pamati. Noziegumi saskaņā ar šo noteikumu novestu pie izslēgšanas klauzulu piemērošanas neatkarīgi no tā, kur un kad tie ir izdarīti, tostarp, ja izdarīti attiecīgā dalībvalstī un/vai pēc tam, kad personai ir piešķirta starptautiskā aizsardzība.

- ▶ Vai ir nopietni iemesli uzskatīt darbības par pretējām ANO mērķiem un principiem?

Atbildīgajam darbiniekam ir jānosaka, vai kāda darbība ir pretēja ANO mērķiem un principiem, izvērtējot sekojošus elementus.

- **Darbība.** ANO mērķi un principi ir izklāstīti **ANO statūtu preambulā un 1. un 2. pantā**. Attiecīgi šo izslēgšanas pamatu var piemērot konkrētām darbībām, kas rada smagus un ilgstošus cilvēktiesību pārkāpumus, un/vai darbībām, kuras starptautiskā kopiena ir noteikusi kā pretējas ANO mērķiem un principiem.

Tā kā starptautiskās tiesības aizvien mainās, attiecīgo jēdzienu skaidrošana arī ir pakļauta izmaiņām. Ņemot vērā, ka izslēgšanas pamati ir jāskaidro ierobežotā veidā, šajā sakarā var izvērtēt šādus elementus:

- **Konteksts.** Darbībām ir jābūt ar **starptautisku dimensiju** tādā ziņā, ka tās var radīt negatīvu ietekmi uz starptautisko mieru un drošību vai draudzīgām attiecībām starp valstīm.
- **Dalībnieks.** Principā jebkura persona var būt šo izslēdzošo darbību dalībnieks. Tomēr daudzas darbības var izdarīt tikai augsti stāvošas amatpersonas, kurām ir vara valstī vai valstij līdzīgā veidojumā.

Tas, ka persona ir *vainīga*, nenozīmē, ka ir jābūt kriminālvajāšanai vai notiesāšanai, lai kvalificētu darbību saskaņā ar šo izslēgšanas klauzulu. Piemēro to pašu standartu — “nopietni iemesli uzskatīt”.

Plašais un vispārējais termins “ANO mērķi un principi” padara tā piemērojamības jomu neskaidru salīdzinājumā ar noteikumiem, kas minēti a) un b) apakšpunktā. Tādējādi praktiskāk varētu būt atbildīgajam darbiniekam apsvērt, vai ir piemērojams a) un b) apakšpunkts, pirms izvērtēt c) apakšpunktu.

Par šī noteikuma piemērošanu var būt papildu valsts norādījumi.

Valsts prakse

d. *Draudi dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai* [kontROLSaraksts]

Kvalifikācijas direktīva

- KD 17. panta 1. punkta d) apakšpunkts

Valsts tiesību akti

Tas attiecas tikai uz izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības

- ▶ Vai ir nopietni iemesli uzskatīt personu par draudiem dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai?

Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kuras ir tiesīgas uz alternatīvo aizsardzību, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka viņš(-a) rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, kurā viņš(-a) uzturas.

Novērtējumu par to, vai šis izslēgšanas pamats ir piemērojams vai nē, attiecina uz personas pagātnes un šā brīža rīcību, taču rezultātā tas ir nākotnes **riska novērtējums**.

Ņemot vērā šī noteikuma raksturu, bieži tā piemērošanai būtu nepieciešama citu iestāžu iesaistīšana, kurām var būt piekļuve attiecīgajai informācijai.

Valsts prakse**Viena vai vairāku ne tik smagu noziegumu izdarīšana [kontROLSARAKSTS]****Kvalifikācijas direktīva**

- 17. panta 3. punkts

Valsts tiesību akti

Tas attiecas tikai uz izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības; tā nav obligāta izslēgšanas klauzula.

Lai piemērotu šo izslēgšanas pamatu, ir jāspēj pierādīt turpmāk norādītie elementi.

Pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis vienu vai vairākus ne tik smagus noziegumus kā jau iepriekš minētos.

Darbības bija izdarītas pirms pieteikuma iesniedzēja uzņemšanas attiecīgajā dalībvalstī.

Attiecīgajā dalībvalstī par šiem noziegumiem būtu piemērojams cietumsods.

Pieteikuma iesniedzējs ir atstājis savu izcelsmes valsti vienīgi tādēļ, lai izvairītos no sankcijām par šiem noziegumiem.

Ņemot vērā, ka šī nav obligāta izslēgšanas klauzula, to piemērotu tikai tad, ja dalībvalstis ir nolēmušas to transponēt savos valsts tiesību aktos. Var būt papildu valsts norādījumi.

Valsts prakse**Teroristiska rakstura darbības [kontROLSARAKSTS]**

Teroristiska rakstura darbības nerada īpašu izslēgšanas pamatu, bet attiecīgās darbības var kvalificēt saskaņā ar jebkuru pamatu.

Nepastāv vispārīgi pieņemta definīcija par to, kas ir terorisms. [Padomes 2002. gada 13. jūnija un 2010. gada 28. novembra Pamatlēmums par terorisma apkarošanu](#) ir solis pretī šādas “teroristisku pārkāpumu” definīcijas izstrādei. Par konkrētām teroristiska rakstura darbībām ir pieņemti vairāki starptautiski dokumenti.

Par teroristiska rakstura darbībām varētu kvalificēt:

Noziegums pret mieru	Ja izdarīts, plānojot, sagatavojot, uzsākot vai realizējot agresīvu karu.
Kara noziegums	Darbības vai vardarbības draudi ar mērķi izplatīt civiliedzīvotāju vidū teroru ir skaidri aizliegti saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām (I un II papildprotokols). Kopumā darbības, kuras miera laikā uzskatītu par teroristiska rakstura darbībām, ja tās izdarītas kontekstā un ir saistītas ar starptautisku vai lokāla rakstura bruņotu konfliktu, kvalificētu kā kara noziegumus.
Noziegums pret cilvēci	Ja tas ietver vienu no pamatā esošiem noziegumiem, kas izdarīti kā daļa no sistemātiska vai plaši izplatīta uzbrukuma civiliedzīvotājiem.
Nopietns nepolitisks noziegums	Nepolitisks elements kopumā būtu izpildīts, ņemot vērā, ka teroristiska rakstura darbības parasti uzskata par nesamērīgām ar politisko mērķi, ja noziegums ir pietiekami smags. Jābūt izpildītiem arī ģeogrāfiskajiem un laika kritērijiem.
Darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem	Tiešu saikni ar šo pamatu var atrast, cita starpā, 2001. gada ANO Drošības padomes rezolūcijā 1373 un 1377: <i>“Terorisma darbības, metodes un prakse ir pretējas ANO mērķiem un principiem” un “apzināta terorisma aktu finansēšana, plānošana un kūdīšana uz tiem arī ir pretēja ANO mērķiem un principiem”</i> . Tādā veidā darbības, kas pareizi kvalificētas kā “terorisma darbības”, noteiktos apstākļos var ietilpt šī izslēgšanas pamata jomā. Pastāv vienprātība, ka starptautiska dimensija ir nepieciešama, lai darbību uzskatītu par terorismu saskaņā ar šo pantu.
Draudi dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai	Ja darbība neatbilst iepriekš aprakstītajiem kritērijiem, pieteikuma iesniedzēju vēl aizvien var izslēgt no alternatīvās aizsardzības, ja konstatē, ka viņš(-a) rada draudus dalībvalsts sabiedrībai un drošībai.

Ja pieteikuma iesniedzējs ir par terorismu aizdomās turamo sarakstā vai viņš(-a) saista sevi ar sarakstā minētu teroristu grupējumu, tas ir jāizpēta kā norāde, ka šāda persona var būt saistīta ar izslēdzošām darbībām. Tomēr izslēgšana vienmēr būs pamatota uz pilnu individuālās atbildības novērtējumu. Tas nenozīmē, ka tad, ja pieteikuma iesniedzējs pats personīgi nav piedalījies kādā konkrētā terora aktā, viņu nevarētu izslēgt no starptautiskās aizsardzības.

Var būt konkrēti valsts norādījumi par to, kā risināt to pieteikumu iesniedzēju lietas, kurus tur aizdomās par iesaisti teroristiska rakstura darbībās.

Valsts prakse

--

6.2. Individuāla atbildība [kontROLSARAKSTS]

Šajā posmā atbildīgajam darbiniekam ir jāspēj pierādīt, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs ir saistīts ar izslēdzošām darbībām veidā, kas izraisa individuālu atbildību.

Atbildīgais darbinieks novērtēs potenciālo individuālo atbildību, pamatojoties uz to, kādā veidā un mērā pieteikuma iesniedzējs ir iesaistīts šajās darbībās, kā arī uz viņa(-as) attieksmi par tām.

Nodarījums, kas rada individuālu atbildību (Jauns nodoms)

Nodarījumu varētu saistīt ar darbību vai bezdarbību. Turklāt atbildīgajam darbiniekam ir jāpatur prātā, ka individuālas atbildības pamats var pastāvēt, ja (ir nopietni iemesli uzskatīt, ka) pieteikuma iesniedzējs tikai mēģināja izdarīt izslēdzošās darbības.

□ Tieša izdarīšana [kontROLSARAKSTS]

Atbildīgajam darbiniekam ir jākoncentrējas uz pierādījumiem, kas norāda, vai pieteikuma iesniedzējs kā vainīgais vai līdzvainīgais izdarīja attiecīgās izslēdzošās darbības.

Parasti tam nepieciešams konstatēt nodarījuma nolūku un sekas, kā arī zināšanu par nodarījumu, sekām un/vai citiem būtiskiem apstākļiem. Atkarībā no apstākļiem iesaistīto noziegumu definīcija var ietvert prasības par konkrētu nolūku un/vai apzināšanos.

□ Citu personu kūdīšana uz izslēdzošās darbības izdarīšanu [kontROLSARAKSTS]

Starp personu un citu personu izdarītajām darbībām pastāvēs saikne, ja pieteikuma iesniedzēja nodarījums pamudināja (kūdīja) citas personas izdarīt noziegumu. Veidi, kā pamudināt citas personas uz nozieguma izdarīšanu, varētu būt:

plānošana

provocēšana

pavēlēšana

Pieteikuma iesniedzēja nodarījumam ir jābūt **skaidri veicinošam faktoram** attiecībā uz citu personu noziedzīgo rīcību. Tomēr nav nepieciešams, lai atbildīgais darbinieks pierādītu, ka izslēdzošās darbības nebūtu notikušas bez pieteikuma iesniedzēja iesaistīšanās.

Nolūka un apzināšanās prasības attiecībā uz šāda veida līdzdalību noziegumos pierādīs situācijās, kurās pieteikuma iesniedzējs **plānoja provocēt vai mudināt uz** šādu darbību izdarīšanu vai **apzinājās ievērojamo ticamību**, ka noziegumu izdarīšana būtu iespējamās viņa(-as) darbību sekas.

□ Atbalstīšana un līdzdalība [kontROLSARAKSTS]

Ievērojama citu personu izdarītās izslēdzošās darbības veicināšana varētu būt atbalstīšanas un līdzdalības veidā.

Atbildīgais darbinieks var konstatēt saikni ar attiecīgajām izslēdzošajām darbībām, ja pierādījumi norāda, ka pieteikuma iesniedzējs:

- **nodrošināja praktisku atbalstu** izslēdzošo darbību izdarīšanā (piem., organizējot fizisko vai loģistikas atbalstu, kas nepieciešams, lai noziedzīgais grupējums darbotos, nodrošinot šādam noziedzīgam grupējumam finanšu līdzekļus);
- mudināja citus izdarīt izslēdzošās darbības vai **sniedza morālu atbalstu** šādai rīcībai.

Jākonstatē ir tas, ka pieteikuma iesniedzēja nodarījumam bija **ievērojama ietekme** uz citu personu izslēdzošo darbību izdarīšanu (piem., gadījumā par vardarbību pret personām, vai atbildīgais darbinieks var konstatēt, ka tas notika tāpēc, ka pieteikuma iesniedzējs sniedza informāciju, tādā nozīmē, ka šī informācija bija būtiska noziegumu izdarīšanai). Tomēr nav nepieciešams pierādīt, ka izslēdzošā darbība nebūtu bijusi iespējama bez pieteikuma iesniedzēja rīcības.

Ja kādu uzskata par autoritāti (augstākstāvošu vai kādu ar morālo vai reliģisko autoritāti utt.), tikai šīs personas klātbūtne vietā, kur izdara izslēdzošo darbību, var būt ar ievērojamu legītīmo vai pamudināšanas ietekmi.

Vai šāds līdzdalības veids notika pirms cita izdarītā noziedzīgā nodarījuma, pēc tā vai cita izdarītā noziedzīgā nodarījuma laikā, vai bija ģeogrāfiski atdalīts no tā, nav būtiski, lai konstatētu individuālo atbildību, ja konstatē, ka nodarījumam (darbība vai bezdarbība) bija ievērojama ietekme uz noziegumu izdarīšanu no galveno vainīgo puses.

Visbeidzot, lai saistītu pieteikuma iesniedzēju ar darbībām, kuras apsver, pamatojoties uz šāda veida līdzdalību, atbildīgajam darbiniekam ir jāpierāda, ka pieteikuma iesniedzējs **zināja, ka viņa(-as) nodarījums palīdzētu vai veicinātu** iespējamo attiecīgo darbību izdarīšanu. Nav nepieciešams, lai atbalstītājs vai līdzdalībnieks zinātu par precīzo darbību, kuru plānoja vai faktiski izdarīja, ja vien viņš(-a) zināja, ka vienu vai vairākas šādas darbības, iespējams, izdarīs un vienu no tām faktiski izdarīja. Lai palīdzētu vai atbalstītu, **nav nepieciešams, lai persona piekristu galvenā vainīgā nolūkam.**

□ **Kopīgs noziedzīgs veidojums [kontROLSARAKSTS]**

Kopīgs noziedzīgs veidojums ir vēl viens veids, kā ievērojami sekmēt citu personu izdarīt izslēdzošu darbību.

Kopīga noziedzīga uzņēmuma prasības ir:

vairākas personas, kurām ir kopīgs noziedzīgs nolūks

ievērojama šī kopīgā noziedzīgā nolūka sekmēšana

kopīgi iepļānotais noziegums ir noticis

Tādējādi kopīgam noziedzīgam uzņēmumam ir nepieciešams vairāk nekā tikai saistība ar personām, kuras izdara noziegumu.

□ **Komandiera atbildība [kontROLSARAKSTS]**

Uzmanība jāpievērš personām, kurām ir varas pozīcija attiecībā uz padotajiem, kuri iesaistīti izslēdzošās darbībās. Ja atbildīgais darbinieks nevar pierādīt individuālu atbildību par darbībām, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja personīgo rīcību, tāda var rasties “komandiera atbildības” rezultātā. Tas ir pamatots ar apsvērumu, ka personām augstākos amatos hierarhijā ir konkrēti pienākumi saistībā ar viņu reālā vadībā vai kontrolē esošo personu rīcību.

Būtu jākonstatē turpmāk norādītie elementi.

- **Priekšnieka-padotā attiecību** esamība starp personu un citiem, kuri saistīti ar izslēdzošajām darbībām.

Formālas vadības ķēdes noteikšana — militārajā vai civilajā hierarhijā — ir viens no rādītājiem, bet ne vienīgais. Atbildīgais darbinieks var konstatēt priekšnieka-padotā attiecības, ja pieteikuma iesniedzējam ir bijusi reāla vadība/vara un kontrole pār tiem, kuri izdarīja izslēdzošās darbības.

- Nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs **zināja vai viņam(-ai) būtu bijis jāzina**, ka viņa(-as) padotais ir izdarījis, bija izdarījis vai plāno izdarīt izslēdzošās darbības.

Šeit apzināšanās jāskaidro plašākā nozīmē, tostarp, vai pieteikuma iesniedzējam būtu bijis jāzina, ņemot vērā viņa(-as) amatu.

- Pieteikuma iesniedzējs atturējās vai **nenovērsa, vai neapturēja** darbību izdarīšanu un **nesodīja** vainīgos.

Pieteikuma iesniedzējs vēl aizvien varētu būt individuāli atbildīgs, ja viņš(-a) mēģināja, bet nespēja novērst vai apturēt darbību izdarīšanu vai ja viņš(-a) attiecīgi nesodīja savus padotos.

Attieksme: nolūks un apzināšanās (iepriekšnodomāta ļaunprātība)

Šajā posmā, pamatojoties uz esošajiem pierādījumiem, atbildīgajam darbiniekam ir jāpārbauda, vai ir pietiekami iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs apzinājās izslēdzošās darbības un viņam bija **nolūks** tajās piedalīties, vai tādu nav.

Bez šiem elementiem individuālo atbildību konstatēt nevar, bet izslēgšanas klauzulas nebūtu piemērojamas.

□ Apzināšanās [kontrolsaraksts]

Kopumā, apspriežot individuālo atbildību, “apzināšanos” saprot kā izpratni, ka notikumu gaitā pastāv apstākļi vai iestāties sekas, kas liecina par izslēdzošām darbībām. Atbildīgajam darbiniekam tādējādi ir jāpierāda, ka ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs to apzinājās.

Atkarībā no izslēdzošās darbības kvalifikācijas “apzināšanās” specifiskos apstākļos var būt precīzāka nozīme (piem., genocīds, kara noziegumi).

Attiecībā uz dažāda veida nodarījumiem, kas rada individuālo atbildību, arī var būt nepieciešams pierādīt specifiskus apzināšanās elementus (piem., komandiera atbildība).

Atbildīgais darbinieks var pierādīt apzināšanos un izpratni, pamatojoties uz pieejamajiem pierādījumiem, tostarp pieteikuma iesniedzēja apgalvojumiem. Tomēr no netiešiem pierādījumiem, piemēram, informācijas par vispārējo kontekstu, kurā notika nodarījums, izdarīto slaktiņu mēroga, to vispārējā rakstura reģionā vai valstī utt., par apzināšanos secinājumi jāizdara piesardzīgi. Tas, kas ir pieejams izcelsmes valsts informācijā, ne vienmēr būtu bijis zināms pieteikuma iesniedzējam nozieguma izdarīšanas laikā.

□ Nolūks [kontrolsaraksts]

Vērā jāņem divi nolūka aspekti.

- ▶ Vai pieteikuma iesniedzējs domāja (plānoja) iesaistīties nodarījumā?
- ▶ Vai pieteikuma iesniedzējs domāja (plānoja) izraisīt sekas (vai apzinājās, ka tās iestāties parastā notikumu gaitā)?

Dažos gadījumos izslēdzošo darbību kvalifikācijai būtu nepieciešams turpmāks nolūka elements (piem., “genocīda nolūks”, specifisks nolūks vajāšanai kā noziegumam pret cilvēci).

Attiecībā uz dažiem līdzdalības veidiem citas personas izdarītā noziegumā ir nepieciešams ne tikai nolūks saistībā ar paša nodarījumu, bet arī saistībā ar šīs personas (plānoto) izdarīto noziegumu (piem., plānojot, pavēlot vai kūdot citas personas uz noziegumu izdarīšanu, kopīgs noziedzīgs uzņēmums).

Islēdzošās darbības, kas attiecināmas uz grupu vai režīmu [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

Ir nepieciešama piesardzība, novērtējot izslēgšanu attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem, kuri bija saistīti ar grupu vai režīmu, kas iekļauts izslēdzošās darbībās.

Fakts, ka pieteikuma iesniedzējs bija/ir saistīts ar grupu vai režīmu, kas atbildīgs par izslēdzošām darbībām, neatbrīvo atbildīgo darbinieku no pierādīšanas, ka pieteikuma iesniedzējam par šādām darbībām ir individuāla atbildība.

Nepastāv tāda lieta kā individuāla atbildība, pamatojoties tikai uz saistību ar noziedzīgu grupējumu vai režīmu. Atkarībā no grupas vai režīma rakstura un mēroga, brīvprātīgas saistības ar grupu un pieteikuma iesniedzēja amats, rangs, statuss vai ietekme šajā grupā var būt pietiekami pierādījumi gan “nodarījuma” prasībām saskaņā ar piemērojamo individuālās atbildības veidu, gan izsecināmo pieteikuma iesniedzēja “attieksmi”. Tomēr ir nepieciešams, lai atbildīgais darbinieks nosaka attiecīgo individuālās atbildības veidu un pārbauda faktus, ņemot vērā attiecīgos kritērijus.

Papildus faktiskajām pieteikuma iesniedzēja darbībām ir jāņem vērā turpmāk norādītie elementi.

□ Pieteikuma iesniedzēja saistības veids ar grupu vai režīmu [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

Papildus pieteikuma iesniedzēja darbībām, lomai un pienākumiem atbildīgajam darbiniekam ir jāizpēta precīzais saistības veids, kāds pieteikuma iesniedzējam ir vai bija ar grupu vai režīmu, kas iekļauts izslēdzošās darbībās (piem., formāla dalība vai neformāla saistība).

□ Grupas vai režīma darbības un raksturs [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

Atbildīgajam darbiniekam ir jāapsver grupas darbības un to noziedzīgais raksturs (piem., vai uz to var attiecināt izslēdzošus noziegumus) tajā laikā, kad pieteikuma iesniedzējs bija vai ir saistīts ar grupu.

Fakts, ka grupu vai režīmu bija/ir aizliegusi Eiropas Savienība un/vai starptautiskā kopiena (ANO Drošības padomes rezolūcijas, Starptautiskās krimināltiesas kontrole), būtu spēcīgs rādītājs, kas jāņem vērā, bet tas nav noteicošais.

Ir jāņem vērā iespējamā grupas vai režīma fragmentācija politiskajā, karojošajā, izlūkošanas spārnā utt. Novērtējumam būtu jābūt koncentrētam uz to grupas vai režīma daļu, ar kuru pieteikuma iesniedzējs bija tieši saistīts.

Šādā analizē ņems vērā arī pieteikuma iesniedzēja apzināšanos par grupas vai režīma izdarītajām izslēdzošajām darbībām.

□ Izvēles brīvība, saistoties ar grupu vai režīmu [\[kontROLSARAKSTS\]](#)

Lai pierādītu individuālo atbildību, atbildīgajam darbiniekam ir nepieciešams konstatēt, ka pieteikuma iesniedzējs brīvprātīgi:

- **saistīja sevi** ar grupu vai režīmu, un/vai
- **turpināja savu iesaisti** grupā vai režīmā. Šajā sakarā atbildīgajam darbiniekam ir jāapsver laika periods, kad pieteikuma iesniedzējs sevi saistīja ar grupu vai režīmu, un iespējas, kas viņam(-ai) bija, lai norobežotos.

Var būt piemērojami spaidu apsvērumi.

□ **Pieteikuma iesniedzēja amats, rangs, statuss vai ietekme grupā vai režīmā** [kontROLSARAKSTS]

Pieteikuma iesniedzēja amats, rangs, statuss vai ietekme grupā vai režīmā palīdzētu noteikt pieteikuma iesniedzēja spēju kontrolēt vai ietekmēt grupas vai režīma darbības.

Pamati, ar kuriem izslēdz individuālo atbildību [kontROLSARAKSTS]

□ **Garīgās spējas trūkums, lai saprastu un kontrolētu savu rīcību** [kontROLSARAKSTS]

Konkrēti pamati izslēgtu subjektīvo elementu, kas nepieciešams individuālajai atbildībai (“attieksme”).

Ir jāņem vērā turpmākie norādījumi, ka personai trūka spējas saprast savas rīcības raksturu vai nelikumību vai spējas to kontrolēt:

□ **Garīga slimība vai defekts** [kontROLSARAKSTS]

Garīga slimība vai defekts, kas grauj personas spēju uztvert sava nodarījuma nelikumīgumu vai raksturu vai spēju kontrolēt savu nodarījumu likuma robežās, ir apstākļi, ar kuru izslēdz individuālo atbildību.

□ **Netīša iesaiste** [kontROLSARAKSTS]

Tas nevar būt par pamatu, lai izslēgtu individuālo atbildību gadījumā, ja persona labprātīgi iesaistījies, pastāvot apstākļiem, ka persona zināja vai neņēma vērā risku, ka intoksikācijas rezultātā viņš(-a) varētu iesaistīties darbībās, kas rada izslēdzošu darbību);

□ **Brieduma pakāpes trūkums** [kontROLSARAKSTS]

Izslēgšana nebūtu attaisnojama gadījumos, kas saistīti ar pieteikuma iesniedzēju, kurš savas iesaistes laikā noziedzīgās darbībās nebija sasniedzis minimālo vecumu, kad iestājas kriminālatbildība. Lai gan nepastāv starptautiski saskaņots minimālais vecums, lai piemērotu izslēgšanu, Bērnu tiesību komiteja ir ieteikusi valstīm noteikt piemērotu sliekšni. Šim sliekšnim nevajadzētu būt pārāk zēmam, paturot prātā emocionālā, garīgā un intelektuālā brieduma apstākļus.

Šo pamatu izslēgt kriminālatbildību var piemērot arī tad, ja pieteikuma iesniedzējs noziedzīgo darbību laikā bija sasniedzis kriminālatbildības piemērojamības minimālo vecumu, bet ir noteikts, ka viņš(-a) nebija sasniedzis intelektuālo, fizisko un/vai emocionālo briedumu, kas nepieciešams, lai saprastu sava nodarījuma nelikumības raksturu.

Attiecībā uz bērniem izslēdzošo nosacījumu analīzē jāņem vērā konkrēti papildu apsvērumi, jo īpaši tie, kas saistīti ar bērna vislabākajām interesēm, bērnu garīgā spēja un viņu spēja saprast un piekrist darbībām, kuras viņiem lūdz vai pavēl uzņemties. Atbildīgajam darbiniekam ir jānodrošina, ka ir ieviestas nepieciešamās procesuālās garantijas.

Tomēr bērnus, kas jaunāki par 18 gadiem, var saukt pie kriminālatbildības, ja tas atbilst valsts tiesību aktiem. Šajā sakarā jāapsver brieduma pakāpe, ņemot vērā bērna izglītību, informētību, ievainojamību utt.

Vairākums valstu paredz vecumu (nodarījuma izdarīšanas brīdī), kādā nekādos apstākļos personu nevar izslēgt no starptautiskās aizsardzības. Bieži tas sakrīt ar minimālo vecumu, kādā iestājas kriminālatbildība, kas paredzēta valsts krimināllikumā.

Valsts prakse

--

□ Faktiska un tiesiska maldība [kontROLSARAKSTS]

Saskaņā ar starptautiskajiem standartiem ar faktisku un tiesisku maldību noteiktos apstākļos var izslēgt individuālo atbildību, izslēdzot vajadzīgos garīgos elementus:

- **faktiska maldība:** faktiska maldība ir pamats izslēgt atbildību tikai tad, ja ar to izslēdz garīgo elementu, kas ir paredzēts ar noziegumu;
- **tiesiska maldība:** tiesiska maldība par to, vai konkrētais nodarījuma veids ir noziegums, varētu būt par pamatu atbildības izslēgšanai tikai tad, ja ar to izslēdz garīgo elementu, kas ir paredzēts ar šādu noziegumu, vai saistībā ar aizstāvības faktoriem par augstākstāvošas personas pavēlēm, ja ir izpildīti nosacījumi.

□ Aizstāvības faktori [kontROLSARAKSTS]

Lietās, kurās ir konstatēti nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis izslēdzošo darbību, atbildīgajam darbiniekam ir jāapsver, vai var attiekties citi apstākļi, ar kuriem izslēgtu individuālo atbildību.

Atbildīgajam darbiniekam ir jāapsver, kādā mērā pieteikuma iesniedzējs, izdarot izslēdzošās darbības, darīja to sakarā ar vienu no turpmāk norādītajiem apstākļiem.

Spaidi [kontROLSARAKSTS]

Jābūt izpildītiem turpmāk norādītajam nosacījumu kopumam.

1. Pieteikuma iesniedzēja nodarījums izrietēja no (pret pieteikuma iesniedzēju vai citu personu) nenovēršamas nāves vai nepārtrauktu vai nenovēršamu smagu miesas bojājumu draudiem.
2. Pieteikuma iesniedzējs skaidri un saprātīgi rīkojās, lai no šiem draudiem izvairītos.
3. Pieteikuma iesniedzējam nebija nolūka izraisīt smagākas sekas nekā tās, no kurām viņš/a parasti censtos izvairīties.

Pašaizsardzība vai citu aizsardzība (vai īpašuma aizsardzība kara noziegumu gadījumā)

[kontROLSARAKSTS]

Jābūt izpildītiem turpmāk norādītajam nosacījumu kopumam.

1. Nenovēršama un nelikumīga spēka pielietošana pret pieteikuma iesniedzēju vai citu personu (vai īpašumu).
2. Pieteikuma iesniedzējs saprātīgi rīkojās, lai aizstāvētu sevi vai citu personu (vai īpašumu).
3. Pieteikuma iesniedzēja rīcība bija samērīga ar briesmu pakāpi.

Īpašuma aizsardzība var izslēgt atbildību tikai attiecībā uz kara noziegumiem. Ja jābūt izpildītam vienam no šādiem nosacījumiem:

- a. Īpašums bija būtisks pieteikuma iesniedzēja izdzīvošanai vai citas personas izdzīvošanai vai
- b. Īpašums bija būtisks, lai izpildītu militāru misiju.

Augstākstāvošo pavēles [kontROLSARAKSTS]

Jābūt izpildītiem turpmāk norādītajam nosacījumu kopumam.

1. Nodarījums izdarīts, ievērojot pieteikuma iesniedzēja valdības vai augstākstāvošas personas pavēli (militārpersona vai civiliedzīvotājs).
2. Personai bija likumīgs pienākums izpildīt attiecīgās valdības vai augstākstāvošas personas pavēles.
3. Persona nezināja, ka pavēle bija nelikumīga.
4. Pavēle nebija skaidri nelikumīga (saskaņā ar starptautiskajiem standartiem par skaidri nelikumīgu uzskatītu pavēli veikt spīdzināšanu, genocīdu vai noziegumus pret cilvēci).

Papildu apsvērumi [kontrolsaraksts]

Turpmāk norādītajiem apsvērumiem jābūt atbilstīgiem valsts praksei.

Ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējam ir individuālā atbildība par izslēdzošajām darbībām, atbildīgais darbinieks atkarībā no valsts prakses var turpināt apsvērt, vai izslēgšana šajā lietā sasniegtu **izslēgšanas klauzulu nolūkus**. Jo šausminošākas ir izslēgšanu nosakošās darbības, jo mazāk būtiski būtu turpmākie faktori, pieņemot galīgo lēmumu.

□ Izciestais sods par (citādi) izslēdzošo darbību [kontrolsaraksts]

Atkarībā no valsts prakses atbildīgais darbinieks varētu apsvērt, vai pieteikuma iesniedzējs jau ir saņēmis pietiekamu sodu par izslēdzošajām darbībām, ņemot vērā:

- **izciesto soda laiku** saistībā ar to, ko saskaņā ar ES standartiem uzskatītu par saprātīgu laiku;
- **personas uzvedību kopš** viņa(-as) iesaistes darbībās, tostarp, esot cietumā;
- vai pieteikuma iesniedzējs ir **paudis nožēlu, sniedzis atlīdzību un/vai uzņēmies atbildību** par darbību.

□ Laiks kopš noziedzīgā nodarījuma [kontrolsaraksts]

Atbildīgais darbinieks varētu apsvērt noilgumu, kas attiecas uz attiecīgo noziegumu, tas ir, vai par noziegumiem vairs nevarētu notikt kriminālvajāšana vai celta apsūdzība.

Tas būtu svarīgāk tad, kad izvērtē mazāk smagus noziegumus, tā kā uz citām izslēdzošajām darbībām — to īpašā smaguma dēļ — noilgums neattiektos.

□ Amnestija vai apžēlošana [kontrolsaraksts]

Atbildīgais darbinieks varētu arī ņemt vērā, vai uz pieteikuma iesniedzēja izdarītajām darbībām attiecas amnestija vai apžēlošana.

Tādā gadījumā ir turpmāk jāapsver, vai:

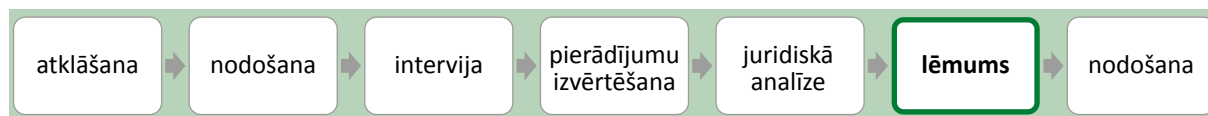
- amnestija vai apžēlošana bija attiecīgās valsts pilsoņu **demokrātiskās gribas izpaušme** un
- vai persona **citā veidā ir saukta pie atbildības** (piem., Patiesības un saskaņas komisijā).

Var būt pieejami valsts norādījumi par iespējamiem papildu apsvērumiem.

Valsts prakse

--

7. Lēmuma elementu sagatavošana saistībā ar izslēgšanu [kontrolsaraksts]

Lēmumā būtu skaidri un objektīvi jāpamato pieteikuma iesniedzēja izslēgšana no bēgļa statusa un/vai alternatīvās aizsardzības.

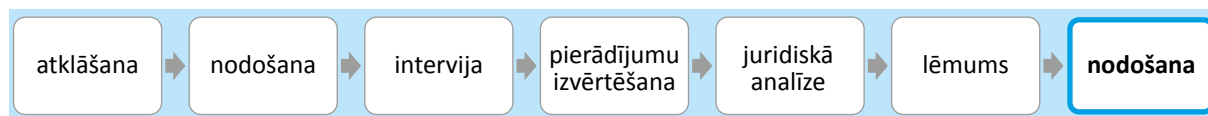
□ Nodrošināt, lai dažādās lēmuma daļās būtu skaidri definētas [kontrolsaraksts]

Lēmuma skaidri definēta struktūra sekmē skaidrību, pārredzamību un objektivāti pamatojuma un secinājumu daļā. Faktisko jautājumu un tiesisko jautājumu atdalīšana ir svarīgs elements, lai pierādītu, ka, novērtējot lietu, ir ievērota taisnīga un strukturēta pieeja.

Zemāk esošā tabula atspoguļo iepriekš minētos norādījumus, un tā jālasa kopsakarībā ar saturu, kas iekļauts attiecīgajās sadaļās. Neskatoties uz to, lēmumā kritērijiem, lai kvalificētos bēgļa statusam vai alternatīvajai aizsardzībai, ir jābūt izpildītiem.

Faktiskie jautājumi	1. Prasības pamats	<i>Pirmajā lēmuma daļā parasti ir atspoguļots konstatēto būtisko faktu kopsavilkums. Ir jākonkretizē arī pieejamie pierādījumu elementi. Šajā daļā novērtējumu neietver.</i>
	2. Ticamības novērtējums	<i>Ticamības (pierādījumu) novērtējuma daļa ir koncentrēta uz konstatētajiem būtiskajiem faktiem un attiecīgajiem pierādījumiem, un tie ir novērtēti saskaņā ar ticamības rādītājiem. Pamatojoties uz šo daļu, ir jābūt skaidram, kurus materiālos faktus pieņēma un kurus noraidīja.</i>
Tiesiskie jautājumi	3. Izslēdzošās darbības kvalifikācija	<i>Pieņemtie būtiskie fakti ir pamats, lai kvalificētu potenciālo izslēdzošo darbību saskaņā ar iepriekš minētajiem elementiem.</i>
	4. Individuālā atbildība: <ul style="list-style-type: none"> a. pieteikuma iesniedzēja nodarījums b. nolūks un apzināšanās c. apstākļi, kas izslēdz individuālo atbildību d. papildu apsvērumi (ja piemērojami atbilstoši valsts praksei) 	<i>Izšķiroša lēmuma daļa ir individuālās atbildības konstatēšana. Tajā jāaplūko visi elementi: kāda bija pieteikuma iesniedzēja nodarījuma saikne ar izslēdzošajām darbībām, vai bija noteikts garīgais elements (nolūks un apzināšanās), kā to pieprasa darbību definīcija un esošās individuālās atbildības attiecīgais veids, un vai uz to var attiekties apstākļi, ar kuriem izslēdz individuālo atbildību. Saskaņā ar valsts praksi var piemērot papildu apsvērumus.</i>
	5. Lēmums	<i>Ja piemēro izslēgšanu no bēgļa statusa un/vai alternatīvās aizsardzības, dalībvalstis vēl aizvien var izlemt piešķirt izslēgtajām personām uzturēšanās atļauju/aizsardzību, pamatojoties uz humanitārajiem vai citiem pamatiem. Atkarībā no valsts sistēmas tas var būt daļa no izslēgšanas lēmuma vai atsevišķs dokuments.</i>

8. Nodošana izmeklēšanai un/vai kriminālvajāšanai [kontrolsaraksts]

Atkarībā no konstatējumiem, kas izdarīti potenciālā izslēgšanas lietā (neskarot tās faktisko iznākumu), atbildīgajam darbiniekam var būt jāapsver turpmāki pasākumi. Šādi pasākumi var būt nepieciešami jebkurā lietas izskatīšanas posmā. Ja konstatējumi ir saistīti ar darbībām, kuras attiecīgajā dalībvalstī var izmeklēt un par kurām var uzsākt kriminālvajāšanu, lietas nodošanai attiecīgajām iestādēm ir jānotiek pēc iespējas ātrāk.

Pat tad, ja personu neizslēdz no to personu loka, kurām piešķirama starptautiskā aizsardzība, var būt pietiekami iemesli, lai nodotu lietu valsts iestādēm, kuras ir atbildīgas par izmeklēšanu un/vai kriminālvajāšanu.

Atkarībā no valsts noteikumiem, kā arī saistībām saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, var būt nepieciešams, lai lietā savāktu informāciju nosūta attiecīgajām iestādēm, piemēram, prokuratūrai, policijai un/vai drošības dienestiem.

Šajā gadījumā atbildīgajam darbiniekam ir jāņem vērā piemērojamie **privātuma un konfidencialitātes** noteikumi, kā arī jebkuri valsts pasākumi.

Valsts prakse

--

EASO praktiskā rokasgrāmata Izslēgšana

KONTROLSARAKSTI

- ▶ *Noklikšķiniet uz kontROLSARAKSTA, lai iegūtu turpmākus norādījumus.*

1. Kas ir izslēgšana?

Neaizmirstiet!

- Izslēgšanas klauzulu piemērošana ir obligāta**
- Izslēgšanas nolūks ir aizsargāt patvēruma institūta integritāti**
  - Pret ļaunprātīgu izmantošanu no to personu puses, kuras nav pelnījušas starptautisko aizsardzību
  - Pret izvairīšanos no saukšanas pie atbildības par smagiem noziegumiem
- Izslēgšanas pamati**
  - Noziegumi pret mieru, kara noziegumi vai noziegumi pret cilvēci
  - Smagi nepolitiski noziegumi, kas izdarīti ārpus patvēruma valsts, pirms personu uzņēma par bēgli
  - Darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem
  - Smagi noziegumi (*tikai alternatīvā aizsardzība*)
  - Tādi, kas rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, kurā pieteikuma iesniedzējs uzturas (*tikai alternatīvā aizsardzība*)
  - Citi noziegumi, noteiktos apstākļos (*tikai alternatīvā aizsardzība*)
- Valstij ir pierādīšanas pienākums, ka izslēgšanas kritēriji ir izpildīti**

2. Potenciālu izslēgšanas lietu atklāšana

- Izmantot pieejamos atklāšanas resursus**
- Apsvērt pieejamo informāciju**
  - Iepazīties ar lietas materiāliem
  - Iepazīties ar attiecīgo izcelsmes valsts informāciju
- Vai kāds no šiem profiliem ir piemērojams?**
  - Kareivis
  - Nemiernieku grupējums
  - Milicija
  - Policija (vai konkrēti policijas spēki)
  - Izlūkdienesti
  - Valdības loceklis
  - Valsts amatpersona
  - Organizācijas dalībnieks
  - Saikne ar iepriekš minētajām kategorijām
  - Saikne ar notikumu
  - Noziedzīga darbība

Neaizmirstiet, ka būtiskums ir atkarīgs no izcelsmes valsts.

Neaizmirstiet, ka šis saraksts nav izsmeļošs.

3. Nodošana un procesuālās garantijas

- Ja tas atbilst valsts praksei, potenciālo izslēgšanas lietu nodot atbildīgajam darbiniekam**
- Nodrošināt, ka pastāv piemērojamās procesuālās garantijas**
  - Juridiskā padomdevēja iecelšana vajadzības gadījumā
  - Pieteikuma iesniedzēja (un/vai juridiskā padomdevēja) informēšana par to, ka apsver izslēgšanu
  - Citas specifiskas procesuālās garantijas

4. Intervija ar fokusu uz izslēgšanu

Sagatavošanās

- **Neaizmirst, cik svarīga ir sagatavošanās**
- **Izpētīt attiecīgos valsts norādījumus un attiecīgo tiesu praksi**
- **Cik vien iespējams, noteikt būtiskos faktus, kas saistīti ar izslēgšanu**
- **Sagatavot lietas plānu**
- **Sagatavoties garīgi**
- **Veikt praktiskus pasākumus**
  - Apsvērt, vai ir piemēroti iesaistīt citu atbildīgo darbinieku
  - Drošības pasākumi
  - Tulka izvēle
  - Tulka instruēšana
  - Iespēja noturēt papildinterviju

Intervijas vadīšana

- **Sniegt pieteikuma iesniedzējam interviju atbilstoši valsts praksei**
- **Nodrošināt, ka tulka uzvedība ir piemērota**
- **Profesionālas attieksmes saglabāšana**
- **Izmantot piemērotas intervijas metodes**
  - Pielāgoties personai
  - Ieguldīt laiku labu attiecību veidošanā
  - “Piltuves” pieejas piemērošana
  - Pārbaudīt un apstiprināt
- **Fokuss uz pieteikuma iesniedzēja individuālu iesaistīšanos: “es” lietošana “mēs” vietā**
- **Izpētīt potenciālos ticamības jautājumus**

5. Pierādījumu izvērtēšana

- **Piemērot standartu “nopietni iemesli uzskatīt”**
- **Pārbaudīt visus būtiskos apstākļus pat tad, ja pierādīšanas pienākumu pārnes uz pieteikuma iesniedzēju**
- **Nemt vērā specifiku**
  - Pierādījumi, ka pret pieteikuma iesniedzēju viņa(-as) izcelsmes valstī bija ierosināts kriminālprocess
  - Konfidenciāli materiāli
  - Atklāti avoti un sociālie plašsaziņas līdzekļi
  - Anonīmas liecības

6. Juridiskā analīze

6.1. Izslēdzošo darbību kvalifikācija

- *Vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs var būt bijis saistīts ar jebko no turpmāk minētā?*

a.	Darbība	Konteksts	Dalībnieks	Objekts	Specifisks garīgais elements¹
Noziegums pret mieru	<p><i>Par agresīvu karu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> □ plānošana □ sagatavošana □ uzsākšana □ vešana □ piedalīšanās kopīgā plānā vai savvērestībā 	<ul style="list-style-type: none"> □ Starptautisks bruņots konflikts (jābūt iesaistītai valstij vai valstij līdzīgai vienībai) 	<ul style="list-style-type: none"> □ Augsta varas pozīcija 	—	—
Kara noziegums	<ul style="list-style-type: none"> □ Smagi starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumi, kas ietver individuālo atbildību tieši saskaņā ar starptautiskajām krimināltiesībām (cita starpā Romas statūtu 8. pants) 	<ul style="list-style-type: none"> □ Bruņota konflikta esamība (starptautiska vai lokāla rakstura) □ Saikne ar bruņoto konfliktu 	<ul style="list-style-type: none"> □ Jebkurš (tostarp civiliedzīvotāji) 	<ul style="list-style-type: none"> □ Aizsargātas personas/objekti □ Jebkurš, ja izmanto nelikumīgus ieročus vai karadarbības metodes 	<p><i>Zināšana par:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> □ konflikta esamību un □ personas/objekta, pret kuru uzbrukums vērst, aizsargāto statusu □ uz konkrētiem kara noziegumiem attiecas specifisks garīgais elements
Noziegums pret cilvēci	<ul style="list-style-type: none"> □ Kvalificēts noziegums (pilnīgi necilvēcīga darbība) — sk. Romas statūtu 6. un 7. pantu 	<p><i>Uzbrukums, kas ir:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> □ vērst pret civiliedzīvotājiem □ plaši izplatīts vai sistemātisks (laundarbības veida daļa) 	<ul style="list-style-type: none"> □ Jebkurš (tostarp civiliedzīvotāji) 	<ul style="list-style-type: none"> □ Civiliedzīvotāji (tostarp ne civiliedzīvotāji zināmos apstākļos) □ Dažiem noziegumiem pret cilvēci ir nepieciešams specifisks objekts (piem., genocīdam) 	<ul style="list-style-type: none"> □ Zināšana par uzbrukumu □ Dažiem noziegumiem pret cilvēci būtu nepieciešams specifisks nodoms (piem., vajāšana un genocīds)

¹ Lai kvalificētu konkrētas darbības, var būt nepieciešams specifisks garīgais elements papildus vispārējās attieksmes prasībām par nolūku (attiecībā uz nodarījumu un/vai sekām) un zināšanām (attiecībā uz nodarījumu, sekām un/vai būtiskiem apstākļiem), kā nepieciešams saskaņā ar attiecīgo noziegumu definīciju.

- **Vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs var būt bijis saistīts ar jebko no turpmāk minētā?**

b.	Darbība	Konteksts	Dalībnieks	Objekts	Specifisks garīgais elements¹
Smags nepolitisks noziegums (bēgļa statuss)	<ul style="list-style-type: none"> □ Kvalificēts noziegums — pietiekami smags □ Nepolitisks (pārsvara pārbaude) 	<i>Noziegumu izdarīja:</i> <ul style="list-style-type: none"> □ ārpus patvēruma valsts □ pirms personu uzņēma par bēgli 	Jebkurš	Jebkurš (atkarībā no nozieguma definīcijas)	Atkarībā no nozieguma var attiekties specifiskas prasības
Smags noziegums (alternatīvā aizsardzība)	<ul style="list-style-type: none"> □ Kvalificēts noziegums — pietiekami smags 	—	Jebkurš	Jebkurš (atkarībā no nozieguma definīcijas)	—

- **Vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs var būt bijis saistīts ar jebko no turpmāk minētā?**

c.	Darbība	Konteksts	Dalībnieks	Objekts	Specifisks garīgais elements¹
Darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem	<ul style="list-style-type: none"> □ Konkrētas darbības, kas rada smagus un ilgstošus cilvēktiesību pārkāpumus, un/vai darbības, kuras starptautiska kopiena ir noteikusi kā pretējas ANO mērķiem un principiem 	<ul style="list-style-type: none"> □ Starptautiska dimensija (kas spējīga ietekmēt starptautisko mieru un drošību un mierpilnas attiecības starp valstīm) 	<ul style="list-style-type: none"> □ Jebkurš (bieži kāds ar augstu varas pozīciju) 	<ul style="list-style-type: none"> □ Atkarībā no darbības var attiekties specifika 	<ul style="list-style-type: none"> □ Atkarībā no darbības var attiekties specifika

- **Attiecībā uz izslēgšanu tikai no alternatīvās aizsardzības:**
Vai ir nopietni iemesli uzskatīt personu par draudiem dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai?

¹ Lai kvalificētu konkrētas darbības, var būt nepieciešams specifisks garīgais elements papildus vispārējās attieksmes prasībām par nolūku (attiecībā uz nodarījumu un/vai sekām) un zināšanām (attiecībā uz nodarījumu, sekām un/vai būtiskiem apstākļiem), kā nepieciešams saskaņā ar attiecīgo noziegumu definīciju.

- *Attiecībā uz izslēgšanu tikai no alternatīvās aizsardzības un tad, ja piemērojams saskaņā ar valsts tiesību aktiem.*

Vai pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis vienu vai vairākus noziegumus ārpus citu izslēgšanas noteikumu jomas?

	Darbība	Konteksts	Dalībnieks	Objekts	Specifisks garīgais elements ¹
<i>Citi noziegumi noteiktos apstākļos</i>	<ul style="list-style-type: none"> □ Viens vai vairāki noziegumi ārpus citu izslēgšanas noteikumu jomas □ Par šiem noziegumiem būtu piemērojams cietumsods, ja tie būtu izdarīti attiecīgajā dalībvalstī 	<ul style="list-style-type: none"> □ Izdarīti pirms uzņemšanas attiecīgajā dalībvalstī □ Ir atstājis savu izcelsmes valsti vienīgi tāpēc, lai izvairītos no sankcijām par šiem noziegumiem 	<ul style="list-style-type: none"> □ Jebkurš 	—	—

- *Ja izskata lietu par teroristiska rakstura darbībām, apsvērt, kuru izslēgšanas pamatu var piemērot, pamatojoties uz iepriekš minētajiem elementiem.*

6.2. Individuālā atbildība

- **Konstatēt, vai pieteikuma iesniedzēja nodarījums ir saistīts ar izslēdzošo darbību, apsverot turpmāk norādīto**
  - **Tieša izdarīšana.** Vai pieteikuma iesniedzējs ir tieši veicis izslēdzošo darbību?
  - **Citu kūdīšana.** Vai pieteikuma iesniedzējs ir kūdījis citus veikt šīs darbības?
  - **Atbalstīšana un līdzdalība.** Vai pieteikuma iesniedzējs ir palīdzējis citām personām un tās atbalstījis šo darbību veikšanā?
  - **Kopīgs noziedzīgs uzņēmums.** Vai pieteikuma iesniedzējs ir piedalījies kopīgā noziedzīgā uzņēmumā?
  - **Komandiera atbildība.** Vai pieteikuma iesniedzējs ir atbildīgs par savu padoto darbībām?

- **Novērtēt pieteikuma iesniedzēja attieksmi nodarījuma izdarīšanas laikā**

- Apzināšanās
- Nolūks

Kur pieteikuma iesniedzējs var būt bijis vainīgais

Nolūks attiecībā uz:

- nodarījumu un/vai
- sekām
- *kā noteikts piemērojamajā nozieguma definīcijā*

Apzināšanās attiecībā uz:

- nodarījumu
- sekām un/vai
- būtiskajiem apstākļiem
- *kā noteikts piemērojamajā nozieguma definīcijā*

Kur pieteikuma iesniedzējs var būt piedalījies citu personu noziegumu izdarīšanā

Nolūks attiecībā uz:

- rīcību un/vai
- sekām
- *kā nepieciešams atkarībā no attiecīgā piedalīšanās veida*

Apzināšanās attiecībā uz:

- nodarījumu
- sekām un/vai
- būtiskajiem apstākļiem
- *kā nepieciešams atkarībā no attiecīgā piedalīšanās veida*

- **Kad izslēdzošās darbības ir attiecināmas uz grupu vai režīmu, ar kuru pieteikuma iesniedzējs bija saistīts, jo īpaši apsvērt:**
  - pieteikuma iesniedzēja darbības
  - pieteikuma iesniedzēja saistības veidu ar grupu vai režīmu
  - grupas vai režīma darbības un raksturu
  - izvēles brīvību, saistoties ar grupu vai režīmu
  - pieteikuma iesniedzēja amatu, rangu, statusu un ietekmi grupā vai režīmā
- **Novērtēt, vai piemērojami ir pamati, ar ko noliedz individuāli atbildību:**
  - garīgās spējas trūkums, lai saprastu un kontrolētu savu rīcību
    - garīga slimība vai defekts
    - netīša intoksikācija
    - brieduma pakāpes trūkums
  - faktiskā vai tiesiskā maldība
  - aizstāvības faktori
    - spaidi
    - pašaizsardzība vai citu aizsardzība (vai īpašuma kara noziegumu gadījumā)
    - augstākstāvošo pavēles
- **Ja atbilstoši saskaņā ar valsts praksi, ņemt vērā papildu apsvērumus:**
  - izciestais sods par (citādi) izslēdzošo darbību
  - laiks kopš noziedzīgā nodarījuma
  - amnestija vai apžēlošana

7. Lēmuma elementu sagatavošana saistībā ar izslēgšanu

- Nodrošināt, ka dažādas lēmuma daļas ir skaidri definētas:

Faktiskie jautājumi:

1. Prasības pamats, tostarp pieejamie pierādījumi
2. Ticamības novērtējums, skaidri secinot par pieņemtajiem/noraidītajiem būtiskajiem faktiem

Tiesiskie jautājumi:

3. Izslēdzošās darbības kvalifikācija
4. Individuālā atbildība
  - a. Nodarījums, ko izdarījis pieteikuma iesniedzējs, skaidri nosakot piemērojamo individuālās atbildības veidu
  - b. Nolūks un apzināšanās, kā nepieciešams, ņemot vērā kritērijus, ar kuriem regulē individuālās atbildības veidu, kuru piemēro.
  - c. Apstākļi, kas izslēdz individuālo atbildību
  - d. Papildu apsvērumi (ja atbilstoši valsts praksei)
5. Lēmums

8. Nodošana izmeklēšanai vai kriminālvajāšanai

- Lietas nodošana attiecīgajām iestādēm atkarībā no konstatējumu veida
Jāņem vērā privātuma un konfidencialitātes apsvērumi.

EASO praktiskā rokasgrāmata Izslēgšana ATSAUCES

*Šajā sadaļā izklāstīti attiecīgie tiesību akti un tiesu prakse,
kas varētu palīdzēt atbildīgajam darbiniekam,
izskatot potenciālo izslēgšanas lietu.*

Kvalifikācijas direktīva

Izslēgšanas klauzulas saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīvu 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu.

Izslēgšana no bēgļa statusa

Kvalifikācijas direktīvas 12. pants

1. Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku **izslēdz no to personu loka, kas atzīti par bēgļiem**, ja:

a) viņš(-a) ietilpst **Ženēvas konvencijas 1. panta D punkta darbības jomā** [...]

b) tās valsts kompetentās iestādes, kurā viņš(-a) uzturas, atzinušas, ka viņam(-ai) **ir tiesības un pienākumi, kādi attiecināti uz šīs valsts valstspiederības turētājiem; vai arī tiesības vai pienākumi, kas tiem līdzvērtīgi.**

2. Trešās valsts valstspiederīgos vai bezvalstniekus **izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem**, ja ir **nopietni iemesli uzskatīt**, ka:

a) viņš(-a) izdarījis(-usi) **noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci**, kā noteikts starptautiskajos dokumentos, kas sagatavoti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;

b) viņš(-a) **pirms tika uzņemts kā bēglis ir ārpus patvēruma valsts izdarījis smagu nepolitisku noziegumu**; tas nozīmē laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu; īpaši nežēlīgas darbības, pat tad, ja tās veiktas šķietami politisku mērķu vārdā, var atzīt par smagiem nepolitiskiem noziegumiem;

c) viņš(-a) **vainīgs(-a) darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem**, kas izklāstīti ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā.

3. Šā panta 2. punktu piemēro personām, kuras **kūda vai citādi piedalās** tajā minēto noziegumu vai darbību izdarīšanā.

Izslēgšana no alternatīvās aizsardzības

Kvalifikācijas direktīvas 17. pants

1. Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku **izslēdz no to personu loka, kuras tiesīgas uz alternatīvo aizsardzību**, ja ir **nopietni iemesli uzskatīt**, ka:

a) viņš(-a) izdarījis(-usi) **noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci**, kā noteikts starptautiskajos dokumentos, kas sagatavoti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;

b) viņš(-a) izdarījis(-usi) **smagu noziegumu**;

c) viņš(-a) **vainīgs(-a) darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem**, kas izklāstīti ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā;

d) viņš(-a) rada **draudus tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai**, kurā viņš(-a) uzturas.

2. Šā panta 1. punktu piemēro personām, kas **kūda vai citādi piedalās** tajā minēto noziegumu vai darbību izdarīšanā.

3. Dalībvalsts **var** izslēgt trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku no to personu loka, kuras ir tiesīgas uz alternatīvo aizsardzību, ja viņš(-a) **pirms uzņemšanas dalībvalstī ir izdarījis(-usi) vienu vai vairākus noziegumus, uz kuriem neattiecas 1. punkts, par ko būtu piemērojams cietumsods**, ja tie būtu izdarīti attiecīgajā dalībvalstī, kā arī ja viņš(-a) **atstājis(-usi) savu izcelsmes valsti vienīgi tādēļ, lai izvairītos no sankcijām par šiem noziegumiem.**

Atgriezties pie [Norādījumiem](#).

Saīsinājumi un noderīgas saites

- **EST** — Eiropas Savienības tiesa
  - [Par EST](#)
  - [Judikatūra](#)
- **ECT** — Eiropas Cilvēktiesību tiesa
  - [Par ECT](#)
  - [Judikatūra](#)
- **ICJ** — Starptautiskā Tiesa
  - [Par ICJ](#)
  - [Judikatūra](#)
- **ICTR** — Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls Ruandai
  - [Par ICTR](#)
  - [Judikatūra](#)
- **ICTY** — Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls bijušajai Dienvidslāvijai
  - [Par ICTY](#)
  - [Judikatūra](#)
- **KD** — Kvalifikācijas direktīva
  - [KD teksts](#)
- **Romas statūti** — Starptautiskās krimināltiesas Romas statūti
  - [Romas statūtu teksts](#)
- **SCSL** — Sjerraleones Speciālā tiesa
  - [Par SCSL](#)
  - [Judikatūra](#)

Šis tiesisko atsauču un tiesu prakses pārskats nav paredzēts kā izsmeļošs atsauces rīks. Tā mērķis ir tikai sniegt praktiskus norādījumus atbildīgajam darbiniekam, atsaucoties uz dažiem vissvarīgākajiem noteikumiem un tiesu praksi.

Turpmāk sniegtās atsauces ir sakārtotas pēc tematiem.

Pierādījumu izvērtēšana

Pierādīšanas pienākums

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
KD 4. pants KD 12. pants KD 17. pants	<ul style="list-style-type: none"> EST 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotās lietās C-57/09 un C-101/09, B un D, EU:C:2010:661, 95. punkts

Pierādījumu standarts

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
KD 4. pants KD 12. pants KD 17. pants	<ul style="list-style-type: none"> EST 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotajās lietās C-57/09 un C-101/09, B un D, EU:C:2010:661, 87. punkts Augstākās tiesas (Apvienotā Karaliste) 2010. gada 17. marta spriedums lietā <i>JS</i> pret Iekšlietu departamenta valsts sekretāru, 39. punkts Augstākās tiesas (Apvienotā Karaliste) 2012. gada 21. novembra spriedums lietā <i>Al-Sirri</i> pret Iekšlietu departamenta valsts sekretāru, 69.–75. punkts Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa) spriedums lietā <i>AN</i> (Afganistāna pret Iekšlietu departamenta valsts sekretāru), [2015], EWCA Kanādas Augstākās tiesas spriedums lietā <i>Ezokola</i> pret Kanādu (Pilsonības un imigrācijas lietu ministru), 2013 SCC 40, [2013] 2 S.C.R. 678, Ievads Kanādas Augstākās tiesas spriedums lietā <i>Pushpanathan</i> pret Kanādu (Pilsonības un imigrācijas lietu ministru), [1998] 1 S.C.R. 982 Administratīvās apelācijas tiesas (Austrālija) 2006. gada 5. aprīļa spriedums lietā <i>SRYYY</i> pret Imigrācijas un daudz kultūru lietu ministru, [2006] AATA 320, 52.–62. punkts

Izslēdzošo darbību kvalifikācija

Noziegums pret mieru

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
<p>Ženēvas konvencijas 1. panta F punkta a) apakšpunkts</p> <p>KD 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts</p> <p>KD 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts</p> <p>Romas statūtu 8.a pants</p> <p>1945. gada Starptautiskā militārā tribunāla hartas 6. pants (Londonas harta)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kanādas Federālās tiesas spriedums lietā <i>Hinzman</i> pret Kanādu (Pilsonības un imigrācijas lietu ministru), 2006 FC 420; [2007] 1 F.C.R. 561, Kanāda: Federālā tiesa, 2006. gada 31. marts; 141.–142. un 155.–160. punkts

Kara noziegums

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
<p>Ženēvas konvencijas 1. panta F punkta a) apakšpunkts</p> <p>KD 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts</p> <p>KD 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts</p> <p>Romas statūtu 8. pants</p> <p>1949. gada Ženēvas konvenciju un I papildprotokola, 3. panta, kas ir kopīgs 1949. gada Ženēvas konvencijām, smagu pārkāpumu noteikumi</p> <p>4., 13., 16. pants II papildprotokols</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICTY, Lieta Nr. IT-94-1, Prokurors pret <i>Dusko Tadic</i>, (Apelāciju palāta), 1995. gada 2. oktobra Lēmums par aizstāvības ierosinājumu pagaidu noregulējuma apelācijā par piekritību, 128.–134. punkts

Noziegums pret cilvēci

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
<p>Ženēvas konvencijas 1. panta F punkta a) apakšpunkts</p> <p>KD 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts</p> <p>KD 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts</p> <p>Romas statūtu 6. pants</p> <p>Romas statūtu 7. pants</p> <p>ICTY 5. pants</p> <p>ICTR 3. pants</p> <p>1948. gada Konvencija par genocīda novēršanu un sodīšanu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICJ 2007. gada 26. februāra spriedums lietā par Konvencijas par genocīda novēršanu un sodīšanu piemērošana (Bosnija un Hercegovina pret Serbiju un Melnkalni), 299.–319. punkts ■ ICTY 2010. gada 10. jūnija spriedums lietā Nr. IT-05-88-T, <i>Popović</i> un citi, (Tiesu palāta), 809.–832. punkts ■ ICTY 2004. gada 29. jūlija spriedums lietā Nr. IT-95-14-A, Prokurors pret <i>Blaškić</i>, (Apelāciju palāta), 96.–102. punkts ■ ICTR 2007. gada 28. novembra spriedums lietā Nr. ICTR-99-52-A, Prokurors pret <i>Nahimana</i> un citi, (Apelāciju padome), 915.–924. punkts ■ ICTR 1998. gada 2. septembra spriedums lietā Nr. ICTR-96-4-T, Prokurors pret <i>Jean-Paul Akayesu</i> (1. Tiesu palāta), 500.–509., 521. un 579. punkts ■ Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa) spriedums lietā AA-R (Irāna) pret Iekšlietu departamenta valsts sekretāru, [2013] EWCA Civ 835 ■ Administratīvās apelācijas tiesas (Austrālija) 2006. gada 5. aprīļa spriedums lietā <i>SRYYY</i> pret Imigrācijas un daudz kultūru lietu ministru, [2006] AATA 320

Nopietns (nepolitisks) noziegums

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
Ženēvas konvencijas 1. panta F punkta a) apakšpunkts KD 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts KD 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts	<ul style="list-style-type: none"> ■ EST 2015. gada 24. jūnija spriedums lietā H. T. pret <i>Land Baden-Württemberg</i>, EU:C:2015:413 ■ Augstākais tribunāls (Apvienotā Karaliste) (Patvēruma un imigrācijas palāta), AH (1. panta F punkta b) apakšpunkts), [2013] UKUT 00382 ■ Lordu palātas Tiesu komitejas (Apvienotā Karaliste) 1996. gada 22. maija spriedums lietā T pret Iekšlietu departamenta valsts sekretāru, [1996] 2 All ER 865 ■ Kanādas Augstākās tiesas spriedums lietā <i>Febles</i> pret Pilsionības un imigrācijas lietu ministru, 2014, SCC 68 ■ Apelācijas tiesas (Jaunzēlande) 1998. gada 2. aprīļa spriedums lietā S pret Bēgļu statusa apelācijas iestādi, CA262/97

Darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
Ženēvas konvencijas 1. panta F punkta a) apakšpunkts KD 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts KD 17. panta 1. punkta c) apakšpunkts ANO Statūti	<ul style="list-style-type: none"> ■ EST 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotās lietās C-57/09 un C-101/09, B un D, EU:C:2010:661, 79.–99. punkts ■ Augstākās tiesas (Apvienotā Karaliste) 2012. gada 21. novembra spriedums lietā <i>Al-Sirri</i> pret Iekšlietu departamenta valsts sekretāru, ■ Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2008. gada 27. jūnija spriedums lietā SR, Nr. 611731 ■ Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2014. gada 15. jūlija spriedums lietā <i>Mr S.</i>, Nr. 11016153

Draudi dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
KD 17. panta 1. punkta d) apakšpunkts	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2012. gada 29. jūnija spriedums lietā <i>Mr A.</i>, Nr. 10014511 ■ Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2012. gada 20. septembra spriedums lietā <i>Mr M.</i>, Nr. 10018884 ■ Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2011. gada 21. aprīļa spriedums lietā <i>Mr R.</i>, Nr. 10014066 ■ Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2013. gada 15. februāra spriedums lietā <i>Mr B.</i>, Nr. 10005048 ■ Bēgļu jautājumu komisijas (Francija) 2006. gada 1. februāra lēmums lietā <i>Ms O.</i>, Nr. 533907

Teroristiska rakstura darbības

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
<p>I papildprotokola 51. panta 2. punkts II papildprotokola 4. panta 2. punkta d) apakšpunkts un 13. panta 2. punkts</p> <p>Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmums 2002/475/TI par terorisma apkarošanu</p> <p>Padomes 2008. gada 28. novembra Pamatlēmums 2008/919/TI, ar ko groza Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI par terorisma apkarošanu</p> <p>Starptautiskās konvencijas un protokoli, kas attiecas uz terorismu (noklikšķināt šeit)</p> <p>ANO Drošības padome, Drošības padomes 2001. gada 28. septembra rezolūcija 1373 (2001) [par terora aktu izraisītajiem draudiem starptautiskam mieram un drošībai], S/RES/1373 (2001)</p> <p>ANO Drošības padome, Drošības padomes 2004. gada 8. oktobra rezolūcija 1566 (2004) [par terorisma izraisītiem draudiem starptautiskajam mieram un drošībai], S/RES/1566 (2004)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ EST 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotās lietās C-57/09 un C-101/09, B un D, EU:C:2010:661, ■ EST 2010. gada 29. jūnija spriedums lietā <i>Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof pret E. un F.</i>, lieta C-550/09, 61.–62. punkts ■ Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2014. gada 15. jūlija spriedums lietā <i>Mr S.</i>, Nr. 11016153 ■ Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2008. gada 27. jūnija spriedums lietā <i>SR</i>, Nr. 611731

Individuālā atbildība

Vispārējie aspekti

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
KD 12. pants KD 17. pants Romas statūtu 25., 28., 30.–33. pants	<ul style="list-style-type: none"> ■ EST 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotās lietās C-57/09 un C-101/09, B un D, EU:C:2010:661 ■ Augstākās tiesas (Apvienotā Karaliste) spriedums lietā JS pret Iekšlietu departamenta valsts sekretāru, 55. punkts, ■ Kanādas augstākās tiesas spriedums lietā <i>Ezokola</i> pret Kanāda (Pilsonība un imigrācija), 201, Ievads

Individuālās atbildības veidi

Izslēdzošās darbības izdarīšana

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
KD 12. panta 3. punkts KD 17. panta 2. punkts Romas statūtu 25. panta 3. punkta a) apakšpunkts Romas statūtu 30. pants	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICTY, Lieta Nr. IT-98-30/1-T, Tiesas spriedums, 2001, Prokurors pret <i>Miroslav Kvocka</i> un citi, 243. punkts ■ ICTY, Lieta Nr. IT-98-30/1-T, Tiesas spriedums, 2001, Prokurors pret <i>Miroslav Kvocka</i> un citi, 251. punkts ■ ICTY, Lieta Nr. IT-94-1, Prokurors pret <i>Dusko Tadic</i>, (Apelāciju palāta), 1995. gada 2. oktobra Lēmums par aizstāvības ierosinājumu pagaidu noregulējuma apelācijā par piekritību, 188. punkts

Citu personu mudināšana uz šādu noziegumu vai darbību izdarīšanu

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
KD 12. panta 3. punkts KD 17. panta 2. punkts Romas statūtu 25. panta 3. punkta b) apakšpunkts Romas statūtu 25. panta 3. punkta e) apakšpunkts Romas statūtu 30. pants	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICTY 2010. gada 19. maija spriedums lietā Nr. IT-04-82-A, Prokurors pret <i>Boskoski</i> un <i>Tarculovski</i> (Apelācijas spriedums), 125. punkts ■ ICTY 2004. gada 17. decembra spriedums lietā Nr. IT-95-14/2-A, Prokurors pret <i>Dario Kordic</i>, <i>Mario Cerkez</i> (Apelācijas spriedums), 27. punkts ■ ICTY, Lieta Nr. IT-98-30/1-T, Tiesas spriedums, 2001, Prokurors pret <i>Miroslav Kvocka</i> un citi, 252. punkts ■ ICTR 2007. gada 28. novembra spriedums lietā Nr. ICTR-99-52-A, Prokurors pret <i>Nahimana</i> un citi, (Apelāciju palāta), 440., 479. un 482. punkts ■ ICTR 2005. gada 19. septembra spriedums lietā Nr. ICTR-99-54A-A, <i>Jean de Dieu Kamuhanda</i> pret prokuroru (Apelācijas spriedums), 593. punkts ■ SCSL 2008. gada 22. februāra spriedums lietā Nr. SCSL-2004-16-A, Speciālās tiesas prokurors pret <i>Alex Tamba Brima</i>, <i>Brima Bazzy Kamara</i>, <i>Santigie Borbor Kanu</i> (<i>the AFRC</i> apsūdzēts) (Apelācijas spriedums), 301. punkts

Atbalstīšana un līdzdalība

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
<p>KD 12. panta 3. punkts</p> <p>KD 17. panta 2. punkts</p> <p>Romas statūtu 25. panta 3. punkta c) apakšpunkts</p> <p>Romas statūtu 30. pants</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICTR 2009. gada 5. maija spriedums lietā Nr. IT-95-13/1, Prokurors pret <i>Mrksic</i> un citi (Apelācijas spriedums), 49., 145.–159. punkts ■ ICTY, Lieta Nr. IT-98-32-A, Apelācijas spriedums, Prokurors pret <i>Mitar Vasiljevic</i>, 2004. gada 25. februāris, 102. punkts ■ ICTY, Lieta Nr. IT-98-30/1-T, Tiesas spriedums, 2001, Prokurors pret <i>Miroslav Kvocka</i> un citi 253.–256. punkts ■ ICTY 1999. gada 15. jūlija spriedums lietā Nr. IT-94-1-A, Prokurors pret <i>Dusko Tadic</i> (Apelāciju palāta), 229. punkts ■ ICTR 2010. gada 20. oktobra spriedums lietā Nr. ICTR-2001-70-A, <i>Rukundo</i> pret prokuroru (Apelācijas spriedums), 52. punkts ■ ICTR 2010. gada 20. oktobra spriedums lietā Nr. ICTR-05-88-A, <i>Kalimazira</i> pret prokuroru (Apelācijas spriedums), 220. punkts ■ ICTR 2007. gada 28. novembra spriedums lietā Nr. ICTR-99-52-A, Prokurors pret <i>Nahimana</i> un citi, (Apelāciju palāta), 482. punkts ■ ICTR 1998. gada 2. septembra spriedums lietā Nr. ICTR-96-4-T, Prokurors pret <i>Jean-Paul Akayesu</i> (1. Tiesu palāta), 484. un 545. punkts ■ SCSL 2008. gada 28. maija spriedums lietā Nr. SCSL-04-14-A, Prokurors pret <i>Moinina Fofana, Allieu Kondewa</i> (CDF apsūdzēts) (Apelācijas spriedums), 72. punkts ■ Augstākais tribunāls (Apvienotā Karaliste), MT (1. panta F punkta a) apakšpunkts — atbalstīšana un līdzdalība) Zimbabve pret Iekšlietu departamenta valsts sekretāru,[2012] UKUT 00015(IAC)

Kopīgs noziedzīgs uzņēmums

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
<p>KD 12. panta 3. punkts</p> <p>KD 17. panta 2. punkts</p> <p>Romas statūtu 25. panta 3. punkta d) apakšpunkts</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICTY 2007. gada 3. aprīļa spriedums lietā Nr. IT-99-36, Prokurors pret <i>Radoslav Brđjanin</i>, — Apelācijas spriedums, ■ ICTY, Lieta Nr. IT-98-30/1-T, Tiesas spriedums, 2001, Prokurors pret <i>Miroslav Kvocka</i> un citi 265.–312. punkts ■ ICTY 1999. gada 15. jūlija spriedums lietā Nr. IT-94-1-A, Prokurors pret <i>Dusko Tadic</i> (Apelāciju palāta), 190.–191., 195.–196., 202.–204., 220. un 227. punkts ■ Augstākais tribunāls (Apvienotā Karaliste), MT (1. panta F punkta a) apakšpunkts — atbalstīšana un līdzdalība) Zimbabve pret Iekšlietu departamenta valsts sekretāru,[2012] UKUT 00015(IAC)

Komandiera atbildība

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
KD 12. panta 3. punkts KD 17. panta 2. punkts Romas statūtu 28. pants	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICTY 2008. gada 3. jūlija spriedums lietā Nr. IT-03-68-A, Prokurors pret <i>Naser Oric</i> (Apelācijas spriedums), 18., 20., 177. punkts ■ ICTY, Lieta Nr. IT-98-30/1-T, Tiesas spriedums, 2001, Prokurors pret <i>Miroslav Kvocka</i> un citi, 313.–314. punkts ■ ICTY 2000. gada 3. marta spriedums lietā IT-95-14-T, Tiesas spriedums, Prokurors pret <i>Tihomir Blaškić</i>, 41.–42., 67. punkts ■ ICTR 2003. gada 15. maija spriedums ICTR-97-20-T, Prokurors pret <i>Laurent Semanza</i>, (ICTR III Tiesu palāta) 401.–402. punkts

Attieksme (nolūks un apzināšanās)

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
Romas statūtu 30. pants Romas statūtu 32. pants	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICTY 2007. gada 9. maija spriedums lietā Nr. IT-02-60-A, Apelācijas spriedums, Prokurors pret <i>Vidoje Blagojevic</i> un <i>Dragan Jokic</i>, 127. punkts ■ ICTY 2002. gada 29. novembra spriedums Lietā Nr. IT-98-32-A, Tiesas spriedums, Prokurors pret <i>Mitar Vasiljevic</i>, 71. punkts ■ ICTY, Lieta Nr. IT-98-30/1-T, Tiesas spriedums, 2001, Prokurors pret <i>Miroslav Kvocka</i> un citi, 255. punkts ■ ICTY 2000. gada 3. marta spriedums lietā IT-95-14-T, Tiesas spriedums, Prokurors pret <i>Tihomir Blaškić</i>, 286. punkts ■ ICTY 1998. novembra 10. decembra spriedums Lietā Nr. IT-95-17/1, Tiesas spriedums, Prokurors pret <i>Anto Furundzija</i>, 246. punkts ■ ICTR 1998. gada 2. septembra spriedums lietā Nr. ICTR-96-4-T, Prokurors pret <i>Jean-Paul Akayesu</i> (1. Tiesu palāta), 523. punkts

Izslēdzošās darbības, kas attiecināmas uz grupu vai režīmu

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
KD 12. pants KD 17. pants	<ul style="list-style-type: none"> ■ EST 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotās lietās C-57/09 un C-101/09, B un D, EU:C:2010:661, 88.–98. punkts ■ ICTY, 2003. gada 31. jūlija spriedums Lietā IT-97-24-T Prokurors pret <i>Milomir Stakic</i> (Tiesas spriedums), 433. punkts

Pamati, ar kuriem izslēdz individuālo atbildību**Garīgā spēja saprast un kontrolēt savu rīcību**

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
Romas statūtu 31. panta a) apakšpunkts un 31. panta b) apakšpunkts Konvencija par bērna tiesībām, 40. panta 3. punkts	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICTR 1998. gada 2. septembra spriedums lietā Nr. ICTR-96-4-T, Prokurors pret <i>Jean-Paul Akayesu</i> (1. Tiesu palāta), 523. punkts

Spaidi

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
Romas statūtu 31. panta d) apakšpunkts Romas statūtu 33. pants	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICTY 1997. gada 7. oktobra spriedums Lietā Nr. IT-96-22-A, Apelācijas spriedums, Prokurors pret <i>Dragan Erdemovic</i>, Apelācija, 19. punkts ■ Augstākais tribunāls (Apvienotā Karaliste), AB (1. panta F punkta a) apakšpunkts — aizstāvība — spaidi) Irāna [2016] UKUT 00376 (IAC)

Paš aizsardzība un citu personu aizsardzība

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
Romas statūtu 31. panta 1. punkta c) apakšpunkts	<ul style="list-style-type: none"> ■ Administratīvās apelācijas tiesas (Austrālija) 2010. gada 16. jūnija spriedums Lietā Re YYMT un FRFJ (2010), 115 ALD 590

Augstākstāvošo pavēles

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
Romas statūtu 33. pants	<ul style="list-style-type: none"> ■ ICTY 1997. gada 7. oktobra spriedums Lietā Nr. IT-96-22-A, Apelācijas spriedums, Prokurors pret <i>Dragan Erdemovic</i>, Apelācija

Papildu apsvērumi

Tiesiskās atsauces	Judikatūra
Romas statūtu 29. pants	<ul style="list-style-type: none"> ■ EST 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotās lietās C-57/09 un C-101/09, B un D, EU:C:2010:661, 103.–105. punkts ■ Augstākais tribunāls (Apvienotā Karaliste) (Patvēruma un imigrācijas palāta), AH (1. panta F punkta b) apakšpunkts), [2013] UKUT 00382

Citi resursi

EASO juridiskā analīze “Izslēgšana. Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants” ir daļa no EASO Profesionālās attīstības sērijas tiesu un tribunālu locekļiem un sniedz visaptverošu skatījumu uz izslēgšanas pantiem no tiesiskās perspektīvas.

Starptautiskās krimināltiesas tīmekļa vietne satur lielu datubāzi par starptautiskajiem dokumentiem un starptautisko un valstu judikatūru par starptautiskajiem noziegumiem. Noderīgs rīks atbildīgajiem darbiniekiem, kuri risina nozieguma elementus, varētu būt SKT juridiskie rīki.

Attiecīgie materiāli no ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos (UNHCR):

- ▶ Rokasgrāmata par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai saskaņā ar 1951. gada konvenciju un 1967. gada protokolu par bēgļu statusu (IV nodaļa);
- ▶ Informatīva piezīme par izslēgšanas klauzulu piemērošanu: 1951. gada konvencijas 1. panta F punkts saistībā ar bēgļa statusu
- ▶ Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību: Izslēgšanas klauzulu piemērošana: 1951. gada konvencijas 1. panta F punkts saistībā ar bēgļa statusu
- ▶ Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību: Bērna patvēruma pieprasījumi saskaņā ar 1951. gada Konvencijas 1. panta A punkta 2) apakšpunktu un 1. panta F punktu un/vai 1967. gada protokolu par bēgļa statusu

Par jautājumiem saistībā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām un tiesībām un nodarījumiem starptautiskos un lokāla rakstura konfliktos noderīgs avots varētu būt Starptautiskās Sarkanā Krusta komitejas (SSKK) tīmekļa vietne.

KĀ PASŪTĪT ES IZDEVUMUS

Bezmaksas izdevumi

- Viena kopija:
ES grāmatnīcā *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- Vairāk nekā viena kopija vai plakāti/kartes:
Eiropas Savienības pārstāvniecībās (http://ec.europa.eu/represent_lv.htm);
delegācijās trešajās valstīs (http://eeas.europa.eu/delegations/index_lv.htm);
sazinoties ar *Europe Direct* dienestu (<http://europa.eu/contact>) vai piezvanot pa tālruni 00 800 6 7 8 9 10 11 (bezmaksas tālruna numurs no jebkuras vietas ES) (*).

(*) Informāciju sniedz bez maksas, tāpat arī lielākā daļa zvanu ir bezmaksas (izņemot dažus operatorus, taksofonus vai viesnīcas).

Maksas izdevumi

- ES grāmatnīcā *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

■ Publikāciju birojs